

het
**Nationale
Toneel**

het
NTjong

algemeen jaarverslag 2014

Inhoud

De kunst van het balanceren	04
het Nationale Toneel	05
Voorstellingen	06
Reprises	24
Nominaties en prijzen	24
Projecten in de stad Den Haag	25
Talentontwikkeling	26
Babel	28
Marketing & Communicatie	30
Development en ondernemerschap	32
Erfgoed	33
Personeel & Organisatie	34
het NTjong	37
De blik naar buiten	38
Voorstellingen	40
Reprises	46
Overige activiteiten	47
Internationalisering	47
Talentontwikkeling	48
Marketing & Communicatie	48
Educatie	50
Medewerkers	54
Bestuursverslag	58
Algemeen	58
Verslagjaar	64
Exploitatierekening	67

het
**Nationale
Toneel**

De kunst van het balanceren

We kijken terug op 2014, het tweede jaar van het Kunstenplan. Langzamerhand lijkt het er op dat de wind voor cultuur aan het draaien is. Jet Bussemaker, de minister van OCW, benadrukt onvermoeibaar het grote belang van kunst en cultuur voor economie, samenleving en persoonlijke ontwikkeling van burgers en prijst de sector om haar veerkracht. De nieuwe Haagse wethouder van cultuur Joris Wijsmuller wil niet bezuinigen maar juist investeren in de kracht van cultuur, talentontwikkeling en een goed makers-klimaat in de stad. Een nieuwe lente dus? Gunstige voortekens genoeg. Maar er is ook een andere werkelijkheid. Het grootste deel van de professionele theatermakers en acteurs heeft een inkomen dat ver beneden modaal ligt. Laatst vertelde een cellist van een groot symfonieorkest dat hij deeltijdontslag had gekregen en zijn inkomen aanvult met het nobele beroep van buschauffeur. Dat werd vol trots opgevoerd als voorbeeld van vrij ondernemerschap en veerkracht. Maar je zou je aan de hand van deze voorbeelden ook kunnen afvragen wat cultuur ons waard is.

Goed, klagen helpt niet, handelen wel. De WRR pleit in haar nota Cultuur Herwaarderen (maart 2015) voor een nieuwe legitimatie van kunst en cultuur. Minder kijken naar kunst “ten dienste van” en meer aandacht voor de inhoudelijke ontwikkelingen binnen de culturele sector. Dat is een prikkelende stelling. Hoe zorgen we ervoor dat het theater daar dan ook een essentieel onderdeel van uitmaakt? Als kunstvorm die niets anders doet dan elke dag werkelijkheden construeren moeten we ons belang voor het publiek nog beter manifest maken, ons publiek durven verleiden en zorgen voor een optimale toegang tot het gesubsidieerde toneelaanbod.

In 2014 hebben we dat gedaan door actuele en klassieke verhalen van onze samenleving te vertellen. In onze thuisstad Den Haag en – als grootste reizend gezelschap – in Nederland. We hebben 12 (nieuwe) producties voor het NT en NTjong uitgebracht en met ruim 700 voorstellingen en educatie-activiteiten hebben we 111.000 bezoekers bereikt. Een jaar vol (nieuwe) samenwerkingsverbanden in de stad, waarin we met (aangekondigde) wijzigingen in de artistieke leiding al een voorschot hebben genomen op de periode vanaf 2016.

Van ons wordt evenwichtskunst gevraagd om te kunnen balanceren tussen het sociale, economische en artistieke perspectief van kunst en cultuur. Om cultureel ondernemerschap te combineren met het ‘verheffen’ en bevorderen van cultuurspreiding, om te werken aan publieksverbreding, -vernieuwing en -verdieping, om talent te ontwikkelen en om ons breed te manifesteren in de stad. Kortom, een volle agenda waar we met een

opgewekt gemoed aan zullen werken, ook in 2015. Maar we willen daarbij ook focus houden: de basis van het Nationale Toneel zit in onze verbeeldingskracht, in de ambachtelijkheid en professionaliteit van onze acteurs, regisseurs en al die anderen die de voorstellingen mogelijk maken. Soms is vertragen en verdiepen een goed tegenwicht voor versnellen en verbreden.

Walter Ligthart
Zakelijk directeur het Nationale Toneel

Voor stel ling gen

het
Nationale
Toneel

De storm

première 22 februari 2014

Tekst	William Shakespeare
Vertaling	Frank Albers
Regie	Johan Doesburg
Dramaturgie	Rezy Schumacher
Decor- en kostuumontwerp	Tom Schenk
Lichtontwerp	Stefan Dijkman
Muziek (live)	Harry de Wit

Rolverdeling:

Sebastian	Tibor Lukács
Prospero	Mark Rietman
Antonio	Jaap Spijkers
Ferdinand	Reinout Scholten van Aschat
Gonzalo	Hajo Bruins
Adriano	Roben Mitchell
Caliban	Vincent Linthorst
Trinculo	Bram Suijker
Stefano	Harry van Rijthoven
Scheepskapitein	Roben Mitchell (d)
Bootsman	Vincent Linthorst (d)
Miranda	Hannah Hoekstra
Ariel	Anniek Pheifer
Iris	Bram Suijker (d)
Ceres	Anniek Pheifer (d)
Juno	Roben Mitchell (d)

Synopsis

Doordat hertog Prospero van Milaan zich verdiepte in zijn studies en zijn rijk verwaarloosde, zag zijn broer Antonio kans hem van de troon te stoten. Met zijn dochttertje Miranda werd hij op een wrakke boot gezet en verbannen. De twee strandden op een eiland, waar Prospero zich opwierp als heerser. Met ferme hand regeert hij sindsdien over zijn drie onderdanen: Miranda, de luchtgeest Ariel en de opstandige Caliban, oorspronkelijke bewoner van het eiland. Twaalf jaar later varen Prospero's vijanden langs. Hij veroorzaakt een storm die hen doet aanspoelen. Met hulp van Ariel maakt hij hen tot objecten van zijn wil. Als schaakstukken worden ze over het eiland verplaatst. Prospero laat hen hun misdaad van twaalf jaar geleden in allerlei varianten opnieuw spelen. Hij hoopt dat ze daarmee inzicht krijgen in de onrechtmatige daad die ze begingen. Maar zijn vijanden stijgen niet uit boven hun oude rollen. Zo dreigt Prospero's spel uit de hand te lopen en uit te monden in pure wraak.

Motivatie

Shakespeare schreef het meerduidige *De storm* op latere leeftijd. Vaak wordt het gelezen als een sprookjesachtig stuk over theater, waarmee de dichter afscheid nam van zijn publiek. Maar die lezing ontnemt de tekst zijn brisante lading: mannen vechten tegen mannen uit hebzucht en winstbejag, over wie uiteindelijk zeggenschap krijgt in de regering. Macht en machteloosheid spelen daarbij een zeer grote rol. De machteloosheid van het centrale personage Prospero, die al twaalf jaar in isolement leeft, heeft bittere vormen aangenomen. Hij is een diep gekwetst mens, die bevrijding zoekt in een droomwereld, waarin de luchtgeest Ariel zijn bondgenoot is. Wraak nemen en vergeving schenken, daar draait het om in *De storm*.

Realisatie

De mensen die op het eiland aanspoelen, wordt een spiegel voorgehouden waarin zij zichzelf en elkaar (en het publiek hen) in hun ware gedaante te zien krijgen. Daartoe maakte vormgever Tom Schenk een spiegelpaleis: op en tegen een geschilderd/getekend landschap werden twee immense verrijdbare spiegels geplaatst met daarboven een bewegend spiegelplafond, die afwisselend het landschap en de mensen telkens anders weerspiegelden. Ook de achterkant van de spiegelwanden waren zichtbaar, zodat het publiek als het ware 'achter de coulissen' kon kijken. Andersom werden via de spiegels soms de zaal, het theater en de toeschouwers zelf weerspiegeld.

Pers

- **Elsevier:** "Het hele verhaal is één grote wraak-fantasie, de storm een innerlijke storm. Dat is een mooi idee, dat in de vorm van een voorstelling consequent wordt doorgevoerd als Prospero gaandeweg zijn eigen verhaal begint te ondermijnen en zijn tekst begint te becommentariëren. Het maakt deze Storm tot een intelligente, tot nadenken stemmende voorstelling over wraak en vergeving."
- **Volkskrant:** "Prospero is een rol met vele facetten die Mark Rietman vliegensvlug en kleurrijk vervult, met naast hem, zeer innemend en grappig, Anniek Pheifer als Ariel. Samen dragen zij de voorstelling die pakweg twee uur voortraast, in een mooi, spiegelend en tijdloos decor van Tom Schenk."
- **Dagblad van het Noorden:** "Het resultaat is een indrukwekkende voorstelling, die prikkelt en uitdaagt."

Harry van Rijthoven, Vincent Linthorst
en Bram Suijker

Mark Rietman en Anniek Pheifer

Elektra

première 8 maart 2014

Tekst	Hugo von Hofmannsthal
Vertaling	Tom Kleijn
Regie	Casper Vandeputte
Dramaturgie	Remco van Rijn
Decorontwerp	Pascal Leboucq
Lichtontwerp	Jan Harm Wagner
Geluidsontwerp	Florentijn Boddendijk en Remco de Jong
Kostuumontwerp	Bernadette Corstens

Rolverdeling

Koor	Betty Schuurman
Elektra	Mariana Aparicio Torres
Chrysothemis	Sallie Harmsen
Klytaimnestra	Antoinette Jelgersma
Orestes	Joris Smit

Synopsis

Na zijn thuiskomst uit de Trojaanse Oorlog is koning Agamemnon vermoord door zijn vrouw Klytaimnestra en haar minnaar Aigisthos. Elektra en haar zus Chrysothemis bleven achter in het huis, waar Klytaimnestra en Aigisthos nu als man en vrouw samenleven. Al twintig jaar lang wacht Elektra op de thuiskomst van hun broer Orestes, die zij na de moord in veiligheid heeft gebracht. Hij zal de moord op hun vader komen wreken. Tot die tijd weigert ze aan het dagelijkse leven deel te nemen. Chrysothemis wil niets liever dan het huis ontvluchten. Dan brengt een bode het bericht van Orestes' dood. Alle hoop voor de zussen lijkt verloren. Of toch niet? De bode blijkt Orestes zelf, gekomen om zijn moeder en haar minnaar te doden. Nog één keer ontwaken alle spoken van het huis.

Motivatie

Voor zijn komst naar het Nationale Toneel regisseerde Casper Vandeputte een aantal teksten over nihilistische jongeren op zoek naar een moreel kompas in een wereld zonder god. Voorstellingen die vaak eindigden in een catastrofe. Bij het Nationale Toneel wil hij een nieuwe stap zetten. Zijn centrale onderzoeksvraag is: hoe ga je om met een catastrofe als je geen geloof en rituelen hebt om het leed te kanaliseren? Vandeputte zocht een tekst waarin de misdaad al was gepleegd en jonge mensen zochten naar een verwerking van het trauma.

Dit leidde tot het herlezen van de Griekse tragedies. Gekozen werd voor *Elektra* in de bewerking van Hugo von Hofmannsthal uit 1904. In Von Hofmannsthals versie hebben de goden onder invloed van Freud plaatsgemaakt voor de driften van het onderbewustzijn.

Realisatie

Bij het gereedmaken van de speeltekst besloot Casper Vandeputte om de koorfunctie, geschrapt door Von Hofmannsthal, weer terug in de tekst te voegen. Hij schreef hiervoor nieuwe teksten, geïnspireerd op werk van Julian Barnes en Heiner Müller. Bovendien schraptte hij de kleine rollen, zodat de focus kwam te liggen op de personages Elektra, haar moeder, zus en broer. Omdat de vijf acteurs nooit samen op de vloer stonden, was het in het begin lastig om een gemeenschappelijke speelstijl te vinden. Veel repetitietijd ging zitten in de omgang met het toneelbeeld tijdens de voorstelling. Hoewel de ontvangst gemengd was, is het een dierbare voorstelling voor de makers: het is gelukt om het monster van depressie, angst en dood zonder ironische uitvluchten diep in de ogen te kijken.

Pers

- **Den Haag Centraal:** "Vandeputte – in opleiding bij het Nationale Toneel – viel eerder op door onder meer zijn regie van Speeldrift en ook hier laat hij zien dat hij indringend een theatrale metafoor kan neerzetten en zijn acteurs tot sterk spel kan brengen."
- **Trouw:** "Regisseur Casper Vandeputte geeft Torres alle ruimte om heel mooi heel lelijk en fysiek te spelen, wat goed past bij de bewerking van de klassieke tragedie waarvoor hij koos."
- **Haarlems Dagblad:** "Regisseur Casper Vandeputte houdt in de versie van het Nationale Toneel de touwtjes strak in handen en weet zich, mede dankzij een stel uitstekende acteurs, balancerend op de ragdunne lijn tussen edelkitsch en drama vrijwel steeds staande te houden. Een voorstelling die van begin tot einde boeit is het resultaat."

Mariana Aparicio Torres

Het onderzoek

eenmalige presentatie 4 mei 2014

Tekst

Vertaling

Regie

Dramaturgie

Met

Peter Weiss
Gerrit Kouwenaar
Casper Vandeputte
Remco van Rijn
Erna van den Berg, Ali
Çifteci, Hans Croiset,
Antoinette Jelgersma,
Vincent Linthorst, Roben
Mitchell, Mark Rietman,
Harry van Rijthoven,
Pieter van der Sman,
Jaap Spijkers

Ontvangst

NRC-recensent Kester Freriks bestempelde *Het onderzoek* tot één van de vijf beste voorstellingen van 2014. Uit NRC Handelsblad: In de regie van Casper Vandeputte is *Het onderzoek* een aangrijpend stemmenspel. (...) Bij een enkele acteur, onder wie Mark Rietman, Hans Croiset of Antoinette Jelgersma, schiet de emotie even onverwacht als indringend door de feitelijke tekst heen."

Synopsis

Peter Weiss schreef *Het onderzoek* (1965) naar aanleiding van de Frankfurter Auschwitzprocessen die plaatsvonden tussen 1963 en 1965. Deze baarden veel opzien, omdat voor het eerst in het openbaar en onder grote mediabelangstelling een nauwgezet beeld werd geschetst van het dagelijks leven in de concentratiekampen. Weiss baseerde zich uitsluitend op de procestrascripties. Hij noemde het resultaat een 'oratorium in elf gezangen'. Iedere zang behandelt een aspect van het dagelijkse leven in Auschwitz.

Realisatie

Voor Theater Na de Dam werd een selectie van scènes gemaakt. Casper Vandeputte hield zijn enscenering bewust sober, om de nadruk nog meer te leggen op het gesproken woord. De acteurs lazen aan een lange tafel gezeten de teksten. Deze teksten werden door middel van een roulerend systeem toegewezen, zodat elke acteur zowel getuigenissen van slachtoffers als verdedigingen van aangeklaagden voor zijn of haar rekening nam.

Theater na de Dam

Sinds 2013 participeert het Nationale Toneel in het landelijke programma Theater na de Dam. Op 4 mei om 21 uur spelen in heel Nederland voorstellingen die inhoudelijk gerelateerd zijn aan de Tweede Wereldoorlog. Daarmee gaat Theater Na de Dam door waar de Nationale Herdenking ophoudt. Theater is de plek bij uitstek voor verschillende verhalen en perspectieven, voor verbeelding en empathie, de plek waar geschiedenis concreet en levend gemaakt wordt.

**Wij zien hen vóór ons
deze miljoenen
in het schijnwerperlicht
in een chaos van vloeken
en keffende honden
en de buitenstaanders vragen vandaag
hoe het mogelijk was
dat zij zich zo lieten vernietigen
Wij
die nog met deze beelden leven
weten
dat miljoenen weer zo kunnen wachten
met hun vernietiging voor ogen**

Op een mooie Pinksterdag

première 24 mei 2014

Tekst & regie	Esther Scheldwacht
Geïnspireerd op	Caspar Janssen en zijn boek <i>Ontpopt</i>
Toneelbeeld	Lidwien van Kempen
Kostuums	Iris Elströdt
Lichtontwerp en techniek	Jan Harm Wagner

Rolverdeling

Man	Stefan de Walle
------------	-----------------

Synopsis

Een bos, ergens in Nederland. Een man loopt hier dagelijks zijn rondjes, onderwijl luistert en kijkt hij naar de vogels. Hij vertelt het publiek het verhaal van zijn leven: over de stormachtige relatie met zijn vrouw en over het noodlot dat hen beiden treft wanneer hun dochttertje sterft. Hoe overleef je zo'n zwaar verlies? Tijdenlang zakt hij weg in een verlamdende rouw. Dan trekt hij zijn sportschoenen aan en probeert letterlijk van alles weg te lopen. Maar door te rennen gaat hij weer ademen en wordt hij terug het leven in gedwongen. *Op een mooie Pinksterdag* gaat over verlies, maar ook over een bewustwordingsproces. Over een afscheid, maar tegelijkertijd een begin van iets anders.

Motivatie

In mei 2012 werd Esther Scheldwacht uitgenodigd om te praten over haar *Sunshine Show* in een radio-programma. Daar had ze een bijzondere ontmoeting met mede-gast Caspar Janssen. Hij vertelde over een boek dat hij schreef na de dood van zijn dochttertje. Deze gezworen stadsmens bleek alleen in de natuur troost en vergetelheid te kunnen vinden.

Scheldwacht: "De ontmoeting en zijn relaas raakten iets in mij aan, ik kan het niet anders zeggen. Mijn grootste angst? Ongetwijfeld. Ik was geïntrigeerd en begon te schrijven. Terwijl ik schreef, realiseerde ik me dat ik al zoveel verlies had meegemaakt om me heen. En ik realiseerde me ook dat iedereen met dit thema te maken krijgt, vroeg of laat, jong of oud. Het verlies is onontkoombaar."

Realisatie

Esther Scheldwacht werkte in dit project samen met haar man Stefan de Walle: "Luistert-ie een beetje naar je?" Dat was de mij meest gestelde vraag. Daarom heb ik besloten er een eenduidig, serieus en duidelijk antwoord op te geven: ja, hij luistert. Ik luister ook naar hem. Het is belangrijk, denk ik, om als acteur goed te kunnen luisteren naar je regisseur maar andersom geldt dit ook. Dat een regisseur net zo goed luistert naar zijn of in dit geval haar acteur. Althans, dat vind ik. Ik heb me wel eens laten ontvallen dat ik het allemaal hetzelfde vind en het allemaal graag doe: spelen, schrijven en regisseren is door elkaar of los van elkaar een vorm van maken, van creëren."

Pers

- **Parool:** "Esther Scheldwacht schreef en regisseerde de theatermonoloog en kwam uit bij haar partner Stefan de Walle als acteur. Het leidde tot een puntgave voorstelling vol onderdrukt verdriet."
- **Theaterkrant.nl:** "De complexe, gelaagde tekst, die constant schakelt tussen anekdotes, overpeinzingen en invallen, wordt subliem uitgevoerd door Stefan de Walle. Achter de gestileerde taal en vorm vermoed je steeds het enorme verdriet dat elk moment naar buiten kan klappen."
- **NRC Handelsblad:** "Het is razend knap van De Walle dat hij de sentimenten van zijn rol ingenieus pareert. Zijn personage breekt van verdriet, maar telkens weet De Walle op het juiste moment te variëren van toon, stijl en dictie."
- **De Volkskrant:** "Scheldwacht weet hoe ver ze kan gaan zonder de controle te verliezen. Ze wordt daarbij flink geholpen door de aards acterende De Walle."

Stefan de Walle

Tasso

Première 13 september 2014

Regie	Theu Boermans
Tekst	Johann Wolfgang Goethe
Vertaling	Tom Kleijn
Dramaturgie	Rezy Schumacher
Toneelbeeld	Bernhard Hammer
Lichtontwerp	Stefan Dijkman
Kostuumontwerp	Catherine Cuykens

Rolverdeling

Alfonso	Bram Suijker
Leonore d'Este	Sallie Harmsen
Leonore Sanvitale	Hannah Hoekstra
Torquato Tasso	Joris Smit
Antonio Montecatino	Justus van Dillen

Synopsis

Alfonso is jong, rijk en succesvol. Hij houdt van kunst en haalt daarom de talentvolle, excentrieke en heethoofdige kunstenaar Tasso in huis. Kunst, daar laat Alfonso geen twijfel over bestaan, moet representatief zijn. Daarvoor heeft hij Tasso nodig. Tasso's verblijf is *all-inclusive*. Alles wordt er aan gedaan om het vuur onder Tasso's inspiratie brandend te houden. En de eenzame Tasso brandt. Maar dan van liefde voor Alfonso's zus Leonore. Hij wil haar met zijn nieuwe meesterwerk veroveren en wacht op het perfecte ogenblik om het aan te bieden. De komst van Antonio, een zakenpartner van Alfonso, verpest het ogenblik volkomen. Als dan ook nog blijkt dat Leonore niet de zielsverwant is waarvan hij zo intens droomde, raakt Tasso buiten zichzelf. Alles moet kapot, hijzelf ook.

Motivatie

Torquato Tasso van Johann Wolfgang Goethe stelt de waardering van kunst en de kunstenaar aan de orde. Het daagt kunstenaars uit om zich vragen te stellen over een 'leven voor de kunst' en het vraagt het publiek om na te denken over wat kunst in hun leven betekent. Vorig seizoen maakte de jonge garde acteurs van het Nationale Toneel met *Nieuwspoort* een voorstelling over de verhouding tussen kunst en politiek. In het kader van de talentontwikkeling van jonge acteurs namen zij en regisseur Theu Boermans vervolgens Goethes toneelstuk uit 1787 ter hand, een van de oerteksten over dit onderwerp. Theu Boermans onderzocht met Joris Smit, Sallie Harmsen, Hannah Hoekstra, aangevuld met

Justus van Dillen en Bram Suijker in *Tasso* vooral hoe je omgaat met Goethes taal in deze tijd en in hoeverre de tekst voor ons nog relevant is.

Realisatie

Bernhard Hammer ontwierp een ruimte die leek op een modern kunstenaarsatelier met al zijn attributen en decorstukken van wanden die bij elkaar een elegante kamer vormen. In de loop van de voorstelling werd het decor in elkaar gezet en de troep opgeruimd. Aan het slot droegen de acteurs historische kostuums, stonden ze in een lege nette achttiende-eeuwse kamer en zongen ze 'Draussen vor dem Tore'.

Met zeer veel plezier is er zeven weken in het repetitie-lokaal gewerkt aan vooral de taal van dit strakke versdrama, dat op een heldere en frisse manier was vertaald door Tom Kleijn. Het is gelukt er helder en herkenbaar modern theater van te maken. De acteurs spraken de bloemrijke taal van het origineel, maar speelden modern informele en emotionele mensen. Muziek speelde een verbindende rol tussen de scenes. In hun a capella-liederen deelden de acteurs een harmonie waarvan de personages uit *Tasso* alleen maar konden dromen.

Pers

- **NRC Handelsblad:** "Regisseur Theu Boermans stuurt bewust aan op een botsing, of een verzoening, van eigentijdse encenering en klassieke taal. Dat is gewaagd en moedig. En zijn acteurs slagen met glans. (...) Tasso sprankelt door de regie van Theu Boermans, maar vooral doordat er zo knallend goed wordt gespeeld."
- **Volkskrant:** "Ongetwijfeld onder intensieve begeleiding van hun regisseur spreken de vijf jonge acteurs Goethes kunstmatige vierregelige toneelzinnen zo vanzelfsprekend en helder uit, alsof ze in het dagelijks leven niet anders doen – een lust voor het oor."
- **Trouw:** "Het is niet toevallig dat regisseur Boermans juist nu, in tijden waarin het nut van de kunst continu wordt bevraagd, voor Tasso kiest. Hij laat de voorstelling ook niet voor niets spelen door de jongste talenten van zijn gezelschap. Zij zijn het die als jonge kunstenaars in die discussie nog een positie te bepalen hebben."

Blauwdruk voor een nog beter leven

première 8 november 2014

Tekst	Ilja Leonard Pfeijffer
Regie	Johan Doesburg
Dramaturgie	Karim Ameer
Decor-, kostuum- en lichtontwerp	Clement & Sanôu
Muziek	Harry de Wit

Rolverdeling

Hilde	Anniek Pheifer
Otto	Matteo van der Grijn
Leo	Jeroen Spitzenberger
Ernst	Vincent Linthorst
Mathilde	Betty Schuurman

Synopsis

Ooit waren Hilde, Otto en Leo gezworen vrienden. Als jonge kunstenaars woonden ze een tijdlang in de ruige Italiaanse havenstad Genua. Van daaruit wilden de drie de wereld veroveren. Ieder van hen zou de beste worden in zijn eigen discipline. Hilde nam de fotografie voor haar rekening, Otto de schilderkunst en Leo het theater. Ze leefden deze droom totdat liefde en seks roet in het eten gooiden en het driemanschap opbliezen. Hilde en Otto kozen voor elkaar en vertrokken naar Amsterdam. Maar daar bleef het succes uit en wordt het geldgebrek steeds nijpender. De relatie van Hilde en Otto komt verder onder druk te staan wanneer Leo na een stilte van twee jaar plotseling opduikt.

Motivatie

Blauwdruk voor een nog een beter leven moest een grimmige komedie worden op het scherpst van de snede. Ilja Pfeijffer liet zich ervoor inspireren door *Design for living* van Noël Coward. Net als bij Coward willen zijn personages zich onttrekken aan de heersende conventies in de liefde en de kunst. Maar Pfeijffer stelt dat deze status aparte anno 2014 niet meer vol te houden is. In de liefde lijkt inmiddels iedereen op drift en het gewilde avant-gardisme is allang een pose geworden en heeft zijn beste tijd gehad. We zien deze dolende dertigers, of zij dat nu willen of niet, concessies doen aan hun ambities en idealen. Pfeijffers personages bevinden zich precies in dat spanningsveld dat onze huidige tijd zo kenmerkt: ze laveren tussen de droom om vrij te zijn en de wens om een normaal leven te leiden, tussen de moed

om iets te willen en de angst om achteraf het verkeerde gewild te hebben, tussen, zoals hij het zelf formuleerde, 'bühne en bakfiets, spotlights en spijt'.

Realisatie

Regisseur Johan Doesburg had de brandende ambitie om een *Design for Living* van Noël Coward voor onze tijd te maken. Dat Ilja Pfeiffer die zou moeten schrijven stond al gauw vast, maar veel tijd was hem niet gegeven. Tussen de opdracht tot schrijven en de première lag minder dan een jaar. Een jaar waarin Pfeiffer nog andere verplichtingen had en ook voor mooie, onverwachte verrassingen kwam te staan als het winnen van de Libris Literatuurprijs. Pas twee weken voor het begin van de repetities leverde Pfeiffer een puntgaaf, speelklaar toneelstuk af.

Voor het toneelbeeld had het ontwerpersduo Clement en Sanou een mooie, haast onmogelijk te realiseren constructie bedacht, die door ons atelier en technici heel kundig en ingenieus mogelijk werd gemaakt.

Pers

- **Parool:** "Wie nog durft te beweren dat er geen goede toneelteksten voor de grote zaal worden geschreven, moet deze actuele en kritische satire op het moderne kunstbedrijf gaan zien. Wat een scherpte, wat een humor, wat een brille! (...) Anniek Pheifer, Matteo van der Grijn en Jeroen Spitzenberger zijn als gefrustreerde kunstenaars hilarische archetypen, zonder aan menselijke geloofwaardigheid in te boeten, waarbij Pfeiffer knap een extra tragische laag weet te tonen: zij wil alleen maar niet ongelukkig zijn. Vincent Linthorst completeert het drietal als brallerige rijkard en Betty Schuurman is als moeder van de twee broers heerlijk naïef en berekenend tegelijkertijd."
- **NRC Handelsblad:** "Regisseur Johan Doesburg bewijst grote klasse met zijn snelle, enerverende regie. (...) En dan is er Spitzenberger, meeslepend als mislukte theatermaker, die blijft dromen van voorstellingen voor lege zalen. Zijn onvoorwaardelijke enthousiasme is zo mooi, dat het diep ontroerend is."
- **De Telegraaf:** "Langzaam sijpelt het beeld door van een zoekende, weifelende generatie en daarmee weet Pfeiffer heel knap de tijdgeest te grijpen."

Jeroen Spitzenberger en Aniek Pheifer

Matteo van der Grijn en Jeroen Spitzenberger

Elektra

première 8 november 2014

Tekst	Sofokles
Bewerking	Bernard Dewulf
Regie	Julie Van den Berghe
Dramaturgie	Steven Heene, Ylona Supèr
Lichtontwerp	Dennis Diels
Kostuumontwerp	Lieve Pynoo
Coproductie	NTGent

Rolverdeling

Elektra, Ifigeneia	Lien Wildemeersch
Klytaimnestra	Chris Thys
Kassandra, Chrysothemis,	
Ifigeneia	Anne-Chris Schulting
Agamemnon	Jaap Spijkers
Orestes, Menelaos, Aigisthos	Servé Hermans

Synopsis

Elektra en haar broer Orestes zijn kinderen van koning Agamemnon. Agamemnon is getrouwd met Klytaimnestra, maar laat vrouw en kinderen achter om te gaan vechten tegen Troje – een langdurige afwezigheid die hem zuur zal opbreken. Want wanneer Agamemnon terugkeert, wordt hij vermoord door zijn echtgenote, die een affaire is begonnen met Aigisthos, de zoon van Thyestes en sinds oudsher een aartsvijand van Agamemnon. Klytaimnestra en Aigisthos grijpen de macht – een status die, hoe kan het anders, van korte duur zal blijken te zijn. Want nu zijn het de kinderen van Agamemnon – Elektra en haar broer Orestes – die wraak willen voor de laffe moord op hun vader.

Motivatie

Julie Van den Berghe heeft in haar werk al laten zien dat de verhouding tussen man en vrouw op het gebied van werk, macht, seks en politiek haar fascineren. Welk stuk leent zich meer om dit thema verder te onderzoeken dan *Elektra*, waarin de rol van de vrouwen (moeders, dochters, echtgenoten) centraal staat? Elektra gaat over het vermogen keuzes te maken: als ouder, als kind, als heerser en als onderdaan. Maar ook: hoe functioneer je als vrouw in een mannenwereld die in oorlog is. In de nieuwe bewerking van Bernard Dewulf komt dit vraagstuk zo dichtbij als maar mogelijk is, met een bijzondere rol voor de Gentse band Woolf als muzikaal en poëtisch klankbord bij de handeling, een hedendaagse vertaling van het Griekse koor.

Voor Julie Van den Berghe was er ook een persoonlijke reden deze stof juist nu op te nemen: haar zuster Annabelle werkt in het Midden-Oosten als documentairemaker en journalist. Haar vaak aangrijpende observaties over de rol van de vrouw in de conflicten tonen beangstigend veel overeenkomsten met de ons bekende Griekse tragedies.

Realisatie

Bernard Dewulf maakte in overleg met Julie Van den Berghe een zeer poëtische vertaling van het stuk. Maar al snel in het repetitieproces bleek dat de tekst niet heilig was. Van de oorspronkelijk 115 pagina's tellende tekst was na twee weken slechts een vierde deel over. Julie en haar acteurs onderzochten elke dag opnieuw een deel van het materiaal en schraapten en schoven dat het een lieve lust was. Ook andere teksten werden toegevoegd alsof het de montage van een film betrof. Zo werden onder meer een verhaal over vrouwenbesnijdenis en het relaas van een jonge IS-strijder ingelast. Niet onbelangrijk: naast de acteurs en de beelden waren de drie musici vrijwel dagelijks aanwezig in de repetitieruimte. Dit alles leidde tot een heldere, muzikale en zeer actuele voorstelling die in Nederland en België goed werd bezocht.

Pers

- **Nieuwsblad.be:** *“Wildemeersch speelt haar titelrol met glans, en kan in haar fluorgele legging en met haar overvloedige mascara gemakkelijk doorgaan voor een rebelse punkersdochter. Maar enkel met de pluimen zwaaien naar Wildemeersch zou de rest van de cast oneer aandoen. Zo geeft Chris Thys schitterend gestalte aan de verbitterde moeder Clytaemnestra.”*
- **De Volkskrant:** *“Zoals gezegd, iedereen is op dreef, Servé Hermans in verschillende rollen, Anne-Chris Schulting als Kassandra, Jaap Spijkers als macho Agamemnon en het trio dat de fijne muziek maakt. Een fascinerend actueel geheel beklijft, met die vraag van Kassandra die aan waarachtigheid wint: ‘Kunnen we iets anders doen?’”*
- **De Groene Amsterdammer:** *“Sterk is de vorm van de voorstelling zonder enige twijfel. Door het voortdurend van gedaante en verschijningsvorm veranderende landschap van de theatervlakte. Doordat de ingrediënten zich tegen elkaar aan bemoeien en daarmee de vorm openbreken. (...) Of door de lichte toets die soms opsteekt als een herfstbries.”*

Vrijdag

première 28 november 2014

Tekst	Hugo Claus
Regie	Casper Vandeputte
Bewerking	Remco van Rijn en Casper Vandeputte
Dramaturgie	Remco van Rijn
Decorontwerp	Pascal Leboucq
Kostuumontwerp	Rebekka Wörmann
Lichtontwerp	Casper Leemhuis
Geluidsontwerp	Laurens Joensen

Rolverdeling

Georges	Stefan de Walle
Jeanne	Ariane Schluter
Christiane	Sallie Harmsen
Erik	Vincent van der Valk

Synopsis

Georges Vermeersch heeft in de gevangenis gezeten voor seksuele handelingen met zijn tienerdochter Christiane. Hij komt thuis, vervroegd vrijgelaten, omdat zijn vrouw Jeanne is bevallen van een dochter. Maar Georges is niet de vader van het kind. Dat is hun buurman Erik. In een lange vrijdagnacht drijven vader, moeder, dochter en minnaar de duivels uit het verleden uit, op zoek naar verlossing en vergeving. Tegen alle maatschappelijke conventies in. Kan de maatschappij iemand die een misstap heeft begaan vergeven en hem een nieuwe kans bieden?

Motivatie

Al tijdens de eerste gesprekken bij zijn komst naar het Nationale Toneel gaf Casper Vandeputte aan dat hij *Vrijdag* van Hugo Claus wilde regisseren, een stuk dat hij op de regieopleiding had leren kennen. De tekst paste goed in de lijn die hij had uitgezet van voorstellingen waarin mensen omgaan met een groot trauma. Bovendien paste *Vrijdag* als sleuteltekst in het klassieke Nederlandse toneelrepertoire bij uitstek in de artistieke koers van het Nationale Toneel. *Vrijdag* gaf Casper Vandeputte ook de mogelijkheid om met twee grote acteurs te werken, Stefan de Walle en Ariane Schluter, en de succesvolle samenwerking met een aantal acteurs voort te zetten: met Vincent van der Valk werkte hij eerder in *Speeldrift* en hij regisseerde Sallie Harmsen in haar afstudeervoorstelling *Turista* en in *Nieuwspoort*.

Realisatie

Hugo Claus schreef *Vrijdag* in een zelf ontworpen Vlaams dialect. Casper Vandeputte koos ervoor het stuk te hertalen naar het Nederlands en de al te directe verwijzingen naar de jaren zestig te veralgemeniseren. Op basis van de ervaringen met *Elektra* werd meer tijd genomen voor de ontwikkeling van het toneelbeeld, wat zich uitbetaalde in de repetities. Deze verliepen zeer vruchtbaar en tot de première werd zorgvuldig en kritisch aan de voorstelling doorgebouwd. *Vrijdag* werd zeer goed ontvangen en de mogelijkheid van een reprise wordt onderzocht.

Pers

- **NRC Handelsblad:** “De regie van Vandeputte is vaardig, intelligent en ingetogen; dienstbaar aan de sterke acteurs die het emotionele vuurwerk mogen leveren.”
- **Noord-Hollands Dagblad:** “Stefan de Walle als Georges is fenomenaal. Hij raast en tiert, smeekt en bidt, en is vooral ontzettend kwetsbaar. (...) Ariane Schluter als zijn volkse vrouw Jeanne weet ondanks haar van nature vlekkeloos beschaafde dictie toch rauwe emoties zichtbaar te maken. (...) Een kleine, maar intens mooie rol is weggelegd voor Sallie Harmsen als dochter Christiane. Zij is tegelijk zowel onschuldig als geraffineerd, daagt uit en ontroert.”
- **Cultureel Persbureau:** “Casper Vandeputte regisseerde een intense, beklemmende versie van het toneelstuk *Vrijdag* van Hugo Claus bij het Nationale Toneel. (...) Het Nationale Toneel laat voortreffelijk zien hoe moeilijk het is te proberen, er toch nog iets van te maken. De personages staan quitte in hun schuld aan elkaars verwoeste leven, maar o, wat een onverdraaglijke schuld om mee verder te moeten leven.”

Stefan de Walle en Ariane Schluter

Sallie Harmsen en Stefan de walle

As you like it

Première 20 december 2014

Tekst	William Shakespeare
Vertaling	Tom Kleijn
Regie	Theu Boermans
Dramaturgie	Rezy Schumacher
Toneelbeeld	Bernhard Hammer
Video-ontwerp	Catharina Scholten
Muziek	Floris Verbeij
Lichtontwerp	Stefan Dijkman
Kostuumontwerp	Catherine Cuykens
Kap- en grimeontwerp	Pilo Pilkes

Rolverdeling

President Frederik	René van Zinnicq Bergmann
Le Beau	Bart Harder
Touchstone	Antoinette Jelgersma
Charles	Cas Winters
Olivier	Arent Jan Linde
Orlando	Reinout Scholten van Aschat
Adam	Hubert Fermin
Rosalinde	Hannah Hoekstra
Celia	Cheryl Moenen
President Senior	René van Zinnicq Bergmann (d)
Amiens	Mohammed Azaay
Jaques	Jappe Claes
Jacco	Bart Harder (d)
Corin	Hubert Fermin (d)
Silly	Cèlion Eustany Kerk
William	Cas Winters (d)
Cindy	Diewertje Dir
Ati	Marit Meijeren
Kapelaan	Arent Jan Linde (d)
Hymen	Hubert Fermin (d)

Synopsis

Een president wordt afgezet door zijn broer, het land bevindt zich in burgeroorlog. De afgezette president en zijn volgelingen vluchten naar het Woud van Arden. Hier, ver weg van de beschaving in de ongecivileerde ruwe wildernis, proberen ze aan een betere wereld te bouwen. Ze spelen 'onvervalst leven in de natuur', oefenen vol overgave met valse en 'ware' liefde, ze proberen hun verloren illusies te verwerken.

Ook Rosalinde, de dochter van de afgezette president, vlucht met haar vriendin Celia naar het woud. Gevolgd door haar grote liefde Orlando. Maar terwijl jong en oud

dacht dat het een romantische vlucht naar het platteland zou zijn, confronteert het Woud van Arden hen vooral met het geweld van de eigen menselijke natuur.

Motivatie

Na zijn succesvolle *Midzomernachtdroom* van twee seizoenen geleden, wilde Theu Boermans weer met het ensemble van het Nationale Toneel een komedie van Shakespeare regisseren. Deze keer viel de keuze op *As you like it*, mede omdat dit stuk uitermate geschikt is voor jonge acteurs en het daarmee paste in het kader van de talentontwikkeling van jonge acteurs bij het Nationale Toneel.

De thematiek van *As you like it* is zeer aansprekend, met zijn heldin in mannenkleding, zijn genderspeltjes, zijn romantische melancholie en het verlangen om te ontsnappen aan het kille stadsleven. Bovendien raakt het stuk aan een van de grote maatschappelijke problemen uit onze tijd: ontheemding. *As you like it* speelt in een wereld van vluchtelingen en uitgewezenen, van politieke vervolging. Hoe men daarin toch mens probeert te blijven laat het stuk ons zien.

Realisatie

Tom Kleijn maakte een nieuwe vertaling. Op basis daarvan bewerkte Theu Boermans de tekst. Beeldbepalend was het toneelbeeld van Boermans' vaste ontwerper Bernhard Hammer met zijn sneeuwstorm en wietplantage en de associatieve beelden van videokunstenares Catharina Scholten. In Shakespeare's origineel waren tal van liederen te horen. Deze zijn bijna allemaal verloren gegaan. Musicus en componist Floris Verbeij zorgde voor muziek en teksten die goed bij verhaal en voorstelling pasten.

Pers

- **Parool:** "Reinout Scholten van Aschat als Orlando is prachtig laconiek: de rechtschapen, maar passieve dichter die door de gebeurtenissen wordt meegesleurd. (...) Hannah Hoekstra is de ster van de avond, vooral met het trainingspak en het snorretje waarmee ze zich voordoet als man. Iel, maar met enorme power, staat ze tegenover Orlando om de touwtjes in handen te nemen."
- **Noord-Hollands Dagblad:** "Theu Boermans is er, met dank aan de buitengewoon spitsvondige vertaling van Tom Kleijn en het inventieve toneelbeeld van zijn vaste

Hannah Hoekstra en Reinout Scholten van Aschat

ontwerper Bernhard Hammer, wederom in geslaagd een klassieker toegankelijk te maken voor een breed publiek zonder aan kwaliteit in te boeten. Sterker nog: de oude bard zou zich vermoedelijk kostelijk geamuseerd hebben.”

• Friesch Dagblad: *“Een menselijk spektakel waar het speelplezier vanaf spat. (...) De bijna drie uur durende voorstelling vliegt voorbij en als het over is dan zit je met een acuut heimweegevoel. Van elke rol ben je in die tijd gaan houden en aan elke acteur ben je gehecht geraakt.”*

Reprises

Madame Rosa

Madame Rosa ging op 17 december 2013 in première in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag. De directe aanleiding was het vijftigjarig jubileum van actrice Anne Wil Blankers aan het Nederlandse toneel. Zij wilde haar jubileum per se in Den Haag vieren, bij de opvolger van het gezelschap waar het destijds allemaal was begonnen. *Madame Rosa* maakte na een enthousiast begin in Den Haag een zeer succesvolle tournee langs de meeste theaters in Nederland. De voorstelling speelde in 2014 in de periode van 3 januari t/m 15 juni in totaal 70 maal.

De prooi

Wegens groot succes werd de voorstelling *De prooi*, een toneelbewerking van Sophie Kassies van het alom geroemde boek *De prooi*. *Blinde trots breekt* ABN Amro van onderzoeksjournalist Jeroen Smit in 2014 hernomen. In de reprise werden van de voorstelling tussen 29 april t/m 7 juni 2014 in een landelijke tournee 22 voorstellingen gespeeld.

De ideale man

De ideale man van Oscar Wilde en Elfriede Jelinek, geregisseerd door Theu Boermans met in de hoofdrollen Ariane Schluter, Mark Rietman, Steven Van Watermeulen en Anniek Pheifer werd geselecteerd voor het Theaterfestival 2014 en speelde in september tijdens het Theaterfestival twee voorstellingen in de Amsterdamse Stadsschouwburg.

Nominaties en prijzen

- De voorstelling *De ideale man* werd geselecteerd voor het Theaterfestival 2014.
- Anniek Pheifer werd genomineerd voor de Colombina voor haar rol van Lady Chiltern in *De ideale man* van Oscar Wilde/Elfriede Jelinek.
- Gastacteur Steven Van Watermeulen kreeg een nominatie voor de Arlecchino voor zijn rol van Lord Goring in *De ideale man* van Oscar Wilde/Elfriede Jelinek.
- Aziz Akazim won de Guido de Moorprijs voor zijn rol van Momo in *Madame Rosa* van Romain Gary.
- Het publiciteitsbeeld van Lucy loves Ringo kreeg een star nominatie in de Selection of Dutch Photography 2014.
- Daarnaast ontving artistiek leider Theu Boermans het Gouden Beeld voor zijn tv-serie *De prooi*.
- NT-acteur Jappe Claes kreeg de Cutting Edge Award voor zijn rol van rechter in de Vlaamse bioscoopfilm *Het Vonnis*.
- De televisieserie *Lucia de B.* met Ariane Schluter in de hoofdrol is de Nederlandse inzending voor de Oscar voor beste niet-Engelstalige film. Bovendien werd Ariane Schluter genomineerd voor het Gouden Kalf voor haar rol van Lucia in *Lucia de B.*

Projecten in de stad Den Haag

Nieuwspoort

januari, NOS-themakanaal Politiek 24

De voorstelling *Nieuwspoort* (regie: Casper Vandeputte) ging in november 2013 in première en speelde in november en december in het NT Gebouw en het Compagnietheater Amsterdam. In de week van 6 tot en met 13 januari 2014 kreeg het project nog een vervolg met de dagelijkse uitzending van een registratie van de voorstelling op het NOS-themakanaal Politiek24.

Het project *Nieuwspoort* werd formeel afgesloten op 18 april, met de presentatie van het boek *De koning kun je niet spelen* van oud-politicus en acteur Boris van der Ham. In zijn boek beschrijft Van der Ham de link tussen theater en politiek en ter inspiratie volgde hij het maakproces van de voorstelling *Nieuwspoort*.

Innocent! met de Hoge Raad

29 maart, Zittingszaal Hoge Raad

Om een bijdrage te leveren aan de Dag van de Grondwet in het kader van de manifestatie 200 jaar Grondwet maakten het Nationale Toneel en de Hoge Raad een korte toneelvoorstelling: *Innocent!* De voorstelling was een bijzondere rechtszitting tegen Napoleon Bonaparte, opgezet als *theatraal re-enactment*, een theatervorm waarin werkelijkheid en fictie door elkaar heen lopen. Tijdens de zitting werd de leidende rol van Napoleon Bonaparte in de Franse tijd tegen het licht gehouden van de huidige maatstaven van de (inter)nationale rechtsorde.

De president, rechters en openbaar aanklager in de voorstelling waren allen lid van de Hoge Raad. De tekst werd geschreven door leden van de Hoge Raad. Napoleon werd gespeeld door NT-acteur Jappe Claes. De regie was in handen van Johan Doesburg. Deze bijzondere rechtszitting werd met veel succes drie keer opgevoerd in de zittingszaal van de Hoge Raad der Nederlanden op het Lange Voorhout in Den Haag.

Het Hofvijverconcert 2014

20 en 21 juni, Hofvijver Den Haag

Het *Hofvijverconcert* op het water van de Hofvijver is het hoogtepunt van Festival Classique, het jaarlijkse Haagse muziekfestival. Het concert bestaat uit een klassieke muziekvoorstelling gecombineerd met dans, toneel en beeldende kunst. In 2014 vormde de heropening van het

Mauritshuis het thema van het concert. NT-acteur en toneelregisseur Jaap Spijkers regisseerde en liet zich inspireren door de kunstwerken in het museum. Het kostuumatelier van het NT droeg voor een belangrijk deel bij aan de voorstelling met prachtig uitgevoerde replica's van kostuums die op de meest bekende schilderijen van het Mauritshuis te zien zijn. Medewerkers van het gezelschap traden op als acteur en figurant en brachten zo de schilderijen tot leven. De muziek werd uitgevoerd door het Residentie Orkest. Een van de concerten werd live uitgezonden door de AVRO. Vanwege zijn populariteit werd het Hofvijverconcert vier keer opgevoerd voor een uitverkochte tribune.

Prinsjesfestival

15 september

Het Nationale Toneel heeft zich vanaf de eerste editie verbonden aan het Prinsjesfestival, het jaarlijks terugkerende festival rond de derde dinsdag van september. Het festival viert het feest van de democratie en in de verschillende programmaonderdelen wordt ingegaan op diverse aspecten van het democratisch bestel. Het Nationale Toneel heeft het onderdeel 'Prinsjesrede' geadopteerd, de wedstrijd voor de beste speechschrijver van Nederland. De afdeling dramaturgie ondersteunt bij het formuleren van de opdracht, een medewerker (dit jaar hoofd marketing Pien van Gemert) neemt plaats in de jury en acteurs van het Nationale Toneel lezen de genomineerde redes.

Talentontwikkeling

Talentprogramma: regisseur en acteurs

In het kader van de ontwikkeling van regietalent is Casper Vanderputte voor vier jaar vast verbonden aan het Nationale Toneel. Hij regisseert twee voorstellingen per seizoen. In 2014 waren dat *Elektra* en *Vrijdag* (zie voor artistieke verantwoording pagina 8 en 20). Hij is als regisseur lid van het artistiek beraad, waarin onder meer wordt gesproken over repertoirekeuze, ensemble en meerjarig artistiek beleid. Ook is hij nauw betrokken bij de marketing en productie van zijn eigen voorstelling. Zo ontwikkelt hij ook de competenties die nodig zijn voor een artistiek ondernemer.

Vier jonge acteurs volgen in het kader van hun talentontwikkeling een meerjarentraject bij het Nationale Toneel: Hannah Hoekstra, Joris Smit, Reinout Scholten van Aschat en Sallie Harmsen. Zij waren te zien in producties op de vlakke vloer en in de grote zaal. Theu Boermans maakte speciaal met hen de voorstelling *Tasso* (zie pag. 14). Halverwege het kunstenplan is het tijd om een eerste balans op te maken. Het traject met Casper Vandeputte loopt door tot 2017. De vier acteurs hebben inmiddels met de drie huisregisseurs gewerkt. Sallie Harmsen, Hannah Hoekstra en Joris Smit kregen een vaste plek in het ensemble aangeboden. Reinout Scholten van Aschat heeft te kennen gegeven zijn loopbaan voort te willen zetten als freelancer: zijn brede interesses – naast teksttoneel ook film en muziektheaterproducties met zijn eigen gezelschap – blijken lastig te combineren met een vast dienstverband.

Stages

Theater maken leer je grotendeels in de praktijk. Daarom biedt het Nationale Toneel op alle afdelingen en bij vrijwel elke productie in de vlakke vloer en grote zaal stageplekken aan studenten. In het jaar 2014 verstrekte het NT 39 stagecontracten, waarvan 22 aan studenten spel, regie, dramaturgie en vormgeving. De overige stagiairs werkten op de afdelingen marketing, development en productie, bij de ateliers voor kostuums en kap en grime, en bij de techniekafdeling.

Halfweg

In het programma *Halfweg* geeft het Nationale Toneel regie- en spelstudenten een podium om hun presentaties en etudes te tonen aan een regulier theaterpubliek. Deze eerste kennismaking met het theaterpubliek, die altijd vergezeld gaat van een publieksdiscussie achteraf, levert voor de

studenten, het publiek en het gezelschap zeer veel op. Deze samenwerking is exclusief met Toneelschool Amsterdam.

Toneelschrijvers

In 2014 werkte de jonge schrijver/regisseur/acteur Bo Tarenskeen aan een grote, nieuwe toneeltekst over het Indische verleden, gebaseerd op zijn eigen biografie. Het Nationale Toneel bood hem daarbij dramaturgische ondersteuning en negen acteurs van het NT lazten bij de eerste publieke lezing tijdens het TF 2014 fragmenten uit de tekst.

Op het ITs Festival verzorgde Casper Vandeputte een geënceneerde lezing van een nieuwe theatertekst van Helena Hoogenkamp.

Met de schrijfopleiding van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht is een afspraak gemaakt over een jaarlijks lesblok in het curriculum van de opleiding, waarin acteurs en regisseurs van het NT aan het werk gaan met teksten van studenten.

Marat/Sade op de Toneelschool Maastricht

In juni 2014 werkte regisseur Johan Doesburg met derdejaars studenten van de Toneelacademie Maastricht en het Conservatorium Maastricht aan het stuk *Marat/Sade* van Peter Weiss. *Marat/Sade* is een documentaire-achtige vertelling uit 1964 waarbij de Franse Revolutie, haar drijfveren en idealen worden verbeeld, maar die vooral iets zegt over onze eigen tijd.

Firma MES

Het Nationale Toneel ondersteunt het Haagse collectief Firma MES gedurende de kunstenplanperiode 2013-2016. Ook in 2014 boden wij repetitieruimte, dramaturgische en technisch/productionele ondersteuning. Firma MES produceerde en speelde in dit jaar een korte reprise van *Schreeuw*; de locatievoorstelling *Trippers* in club Tropicana in Rotterdam en op enkele zomerfestivals; en de nieuwe vlakke vloervoorstelling *Troep*.

De signatuur van Firma MES begint zich steeds helderder uit te kristalliseren: vlot geschreven en gespeelde voorstellingen over actuele thema's, met een open houding naar het jongere publiek. In Den Haag heeft Firma MES een vaste schare volgers opgebouwd. Met de goed ontvangen voorstellingen *Trippers* en *Troep* speelde het gezelschap ook buiten de eigen stad voor uitverkochte zalen.

De Toneelalliantie: Haags makersklimaat

Het Nationale Toneel, Theater aan het Spui en de Koninklijke Schouwburg zetten in de Toneelalliantie gezamenlijk stevig in op een aantrekkelijk makersklimaat in Den Haag. De partners bundelen expertise en kwaliteiten om jong talent een podium en inhoudelijke begeleiding op maat te bieden.

In het kader van de jongemakersregeling van het Fonds Podiumkunsten deed Sytze Schalk (verbonden aan Theater aan het Spui) een regiestage bij *As you like it* van het Nationale Toneel. Met de Haagse regisseur Abdel Daoudi (verbonden aan de Koninklijke Schouwburg en theaterdocent bij Rabarber) is een aanvraag voor de jongemakersregeling bij het FPK ingediend. Ook ondersteunt het Nationale Toneel een projectaanvraag bij de gemeente van de jonge Haagse actrice Naomi van der Linden (coach: Esther Scheldwacht, partner: Theater aan het Spui).

Overig

Acteurs, regisseurs en dramaturgen van het Nationale Toneel geven les op de verschillende toneelscholen. Het gezelschap scout actief talent op de scholen, bij presentaties, tijdens voorstellingen en op het ITs Festival, waarvan Theu Boermans eveneens artistiek directeur is.

Babel

In 2013 startte Babel, het journalistieke programma van het Nationale Toneel. Babel wil de brug slaan tussen voorstellingen en de samenleving. We bouwen met het programma ook aan de samenwerking met de stad Den Haag, de culturele instellingen, maar ook politiek en bestuur. Daarbij staat de actualiteit steeds centraal en vormen de evenementen een toevoeging op de kernactiviteit van het gezelschap – dus geen voorstellingen, maar debat, talkshows en cross-over activiteiten.

Organisatie

Patrick van der Hijden is als programmamaker eindverantwoordelijk voor de ontwikkeling van Babel. Hij werkt nauw samen met Mirjam Overdevest voor de productie. In de tweede helft van 2014 zijn daar redacteur Erna van den Berg en communicatiemedewerker Dieke van der Spek aan toegevoegd. Een klankbordgroep, bestaande uit Walter Ligthart, Remco van Rijn en Pien van Gemert, kijkt mee en bepaalt mede de inhoudelijke koers.

Tussentijdse evaluatie

2013-2014 was het eerste seizoen dat Babel actief was. In juni is dit seizoen positief geëvalueerd. Ook resulteerde de evaluatie in een aantal speerpunten voor seizoen 2014-2015, onder meer: nadrukkelijke verbinding met de rest van het gezelschap en focus op talkshows bij de voorstellingen, ontmoetingen tussen politiek en cultuur en samenwerkingsprojecten. Daarnaast werd in de eerste helft van seizoen 2014-2015 geëxperimenteerd met activiteiten bij voorstellingen op tournee. Hoewel inhoudelijk geslaagd, bleek de productie van die evenementen dermate tijds- en kostenintensief dat aan dit experiment geen vervolg werd gegeven.

Bij elkaar trokken de vijftien Babelactiviteiten ca. 1.200 bezoekers.

Overzicht activiteiten Babel

Kunst moet rollen

4 maart 2014, NT Gebouw

Verkiezingsdebat over cultuur, met negen deelnemende partijen, gehost door Ferry Mingelen voor een uitverkochte zaal. De start van een serie ontmoetingen tussen cultuur en politiek in Den Haag.

De Grote Woordenshow

10 april, NT Gebouw

Slotavond van De Verheffing, de zoektocht van Babel naar een verheffingsgedachte voor de 21ste eeuw. Presentatie van een publieksonderzoek dat de Erasmus Universiteit Rotterdam verrichtte onder het publiek van het NT, debat tussen filosoof Henk Oosterling en politicus Jacques Monasch en een interactief optreden van kunstenaar Martijn Engelbregts.

Plankenkoorts

30 juni, NT Gebouw

Tweede ontmoeting tussen politiek en cultuur, rondom een groot interview met cultuurwethouder Joris Wijsmuller, in een bomvolle NT foyer.

Hangen en Wurg

6 september, Scaffold, Kennedylaan

In nauwe samenwerking met Stroom Den Haag en actualiteitenshow De Orde van de Dag organiseerde Babel een confronterende performance over de doodstraf, op het kunstwerk Scaffold, dat door Stroom op de Kennedylaan was neergezet. Er werden tijdens Museumnacht drie voorstellingen gespeeld.

Haagse Broei

27 september, Theater aan het Spui

Informatief programma over talentontwikkeling in Den Haag, met drie talentontwikkelaars en de wethouder cultuur van Den Haag.

Talkshows

Gedurende het seizoen organiseerde Babel talkshows op donderdag, vrijdag en zaterdag voorafgaand aan NT-voorstellingen in de Koninklijke Schouwburg.

Rond *De storm* werd gesproken met Paul Frissen, Kysia Hekster en Rob de Wijk over de actualiteit van de voorstelling en Nederlandse en internationale vraagstukken, zoals de Oekraïense revolutie.

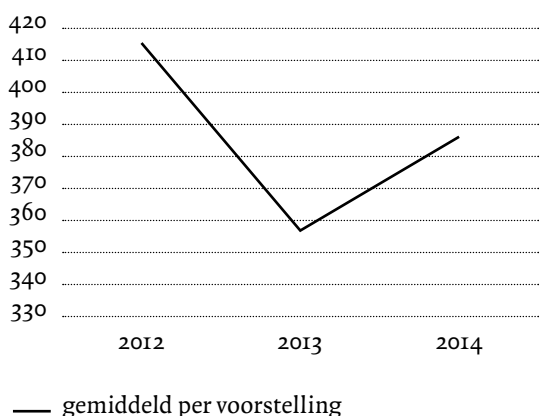
Gekoppeld aan *Blauwdruk voor een nog beter leven* sprak Gian van Grunsven met filosoof Hans Kennepohl en kunstenaar Steven van Lummel over de veranderende rol van de kunstenaar in de samenleving.

Bij *Tasso* werden op drie verschillende locaties drie talkshows georganiseerd over modern mecenaat, met specialisten, mecenasen en kunstenaars.

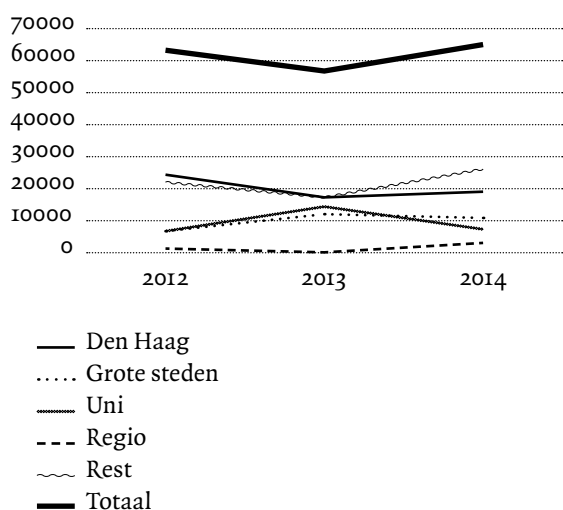
Marketing & communicatie

In 2014 bereikte het Nationale Toneel 94.194 bezoekers met 402 activiteiten (288 voorstellingen plus randprogrammering en educatieve activiteiten). Dat is een flinke stijging ten opzichte van 2013, toen we 84.520 bezoekers met 417 activiteiten bereikten. We speelden 171 voorstellingen in de grote zaal voor 65.795 bezoekers, met een gemiddelde zaalbezetting van 60%. Dat is een stijging in de gemiddelde bezettingsgraad, in 2013 haalden we 54% bij 160 grote zaal voorstellingen. In de afgelopen seizoenen steeg het aantal voorstellingen en parallel aan die groei steeg ook het aantal bezoekers.

Gemiddelde zaalbezetting per voorstelling

Bezoekersaantallen per regio.

Publieksonderzoek

In 2014 verrichtten we uitgebreid onderzoek onder onze bezoekers in Rotterdam, Tilburg, Utrecht, Den Haag, Arnhem, Amstelveen en Gouda naar de reden van hun bezoek en de informatiebronnen die men gebruikte. De voornaamste reden van bezoek is in Den Haag opvallend: 40% kiest hier voor 'het gezelschap'. Dat impliceert dat de naamsbekendheid en loyaliteit groot zijn in de eigen stad. Het Nationale Toneel bereikt in verhouding met andere toneelgezelschappen in de Koninklijke Schouwburg veel passanten, nieuw publiek dus, dat kiest voor het merk Nationale Toneel.

Gesegmenteerd naar leeftijd valt op dat de jonge bezoekers (t/m 49 jaar) meer geneigd zijn om te kiezen op basis van de acteurs, terwijl de oudere bezoeker eerder op inhoudelijke gronden zijn keuze maakt. Voor nieuw en incidenteel publiek blijkt 'het thema' een belangrijke reden tot bezoek te zijn, voor de veel-bezoeker is dat beduidend minder.

In Den Haag worden de voorstellingen van het Nationale Toneel zeer gewaardeerd. Het overgrote deel van de bezoekers in de Koninklijke Schouwburg beloonde een voorstelling met een 8 of een 9. Deze hoge waardering wil het Nationale Toneel uiteraard graag vasthouden. De Koninklijke Schouwburg meet de waardering van het publiek via 'service-mails' aan bezoekers: na iedere voorstelling van het Nationale Toneel vraagt de schouwburg om de reactie van de bezoeker. De resultaten worden met ons gedeeld.

Consolidering propositie het Nationale Toneel in het land en in de stad

In 2014 consolideerde het Nationale Toneel de nieuwe huisstijl, beeldtaal en tone of voice, die het gezelschap de twee jaar ervoor ontwikkelde. Door middel van een schrijftraining heeft het team Marketing & Communicatie een handboek voor de schrijfstijl van het Nationale Toneel ontwikkeld. In 2014 bekrachtigden we onze propositie als gezelschap in beweging, in verjonging en met een scherpe blik op de toekomst.

Het Nationale Toneel is een instituut voor een breed publiek, maar ook van en voor theatermakers. We bedienen het gehele land en hebben een nationaal bereik. Maar we zijn ook gevestigd in Den Haag en zijn van grote waarde voor het culturele klimaat van de stad. In 2014 hebben we onze campagnes in de eigen stad sterk uitgebreid. We investeerden naast stevige campagnes rondom de voorstellingen ook in een ludieke corporate zomercampagne in de stad en een opvallende campagne rond de Nucleaire Top in Den Haag.

We zijn nauwe samenwerkingsverbanden aangegaan met bestaande en nieuwe partners, bijvoorbeeld het Gemeentemuseum en de Hoge Raad. De communicatie rondom het journalistieke randprogramma Babel kreeg een eigen vorm.

We verstevigden onze positie in de toneelsector met o.a. de selectie voor het Nederlands Theater Festival 2014, deelname aan diverse congressen, bijeenkomsten en debatten in de media. Met de communicatie van de komst van artistiek leider Eric de Vroedt bevestigde het Nationale Toneel dat het ruimte maakt voor een nieuwe generatie theatermakers en dat het daarmee zijn verantwoordelijkheid neemt in de sector.

Het Nationale Toneel kwam in 2014 als pionierend en ondernemend gezelschap in de media. Onze deelname aan de grootschalige voorstelling ANNE, een unieke samenwerking tussen een gesubsidieerd gezelschap en een vrije producent, droeg daar beduidend aan bij.

Publieksopbouw

In 2014 is het doelgroepenbeleid verder uitgewerkt. We segmenteerden al op bezoekfrequentie en levensstijl, dit jaar hebben we daarnaast nog speciale aandacht gegeven aan de doelgroepen: studenten; vakgenoten; young professionals; gezinnen met kinderen. Deze doelgroepen vragen om maatwerk. We zijn met hen in gesprek gegaan, deden onderzoek en ontwikkelden gepaste middelen om hen te bereiken. In deze doelgroepgerichte aanpak werkten we nauw samen met de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui.

Met de voorstellingen *Madame Rosa* en *De prooi* bereikten we een zeer breed publiek in het hele land. Met *Elektra* en *Tasso* wisten we ook een relatief grote groep jonge bezoekers te interesseren voor het klassieke theaterrepertoire. In *Blauwdruk voor een nog beter leven* was vooral de stedeling geïnteresseerd.

Ons kernpubliek bestaat zowel in Den Haag als in andere steden uit een stabiele groep loyale theaterliefhebbers. Ongeveer 12 % van het publiek bezocht drie producties van het Nationale Toneel in een jaar. Met dank aan het nu volledig geïmplementeerde CRM-systeem bij onze Haagse partners, weten wij nauwkeurig wie het kernpubliek van de KS en van Theater aan het Spui is, wie beide locaties bezoekt en in het bijzonder wie een loyale bezoeker van het NT is in één van deze locaties of beide. Gezamenlijk testen we nu op maat gesneden marketingacties.

Instrumenten

Zichtbaarheid en herkenbaarheid

Een grote zichtbaarheid en herkenbaarheid in het hele land en bij een breed publiek blijft voor het Nationale Toneel erg belangrijk. Daarom bleven we ook in 2014 investeren in veel buitenreclame en free publicity. We hebben voor alle grote zaalproducties ingezet op radio-spots op Radio 1 en 4. Een groot aantal kopers refereerden bij het bestellen van kaarten naar de radio-spots.

Online versus print

Online marketing heeft ook bij het Nationale Toneel een enorme vlucht genomen. Met online marketing kunnen we nauwkeurig segmenteren en de effecten goed meten. We investeerden daarentegen minder in traditionele reclame in print, zoals advertenties in de landelijke dagbladen.

Vrije publiciteit

Zoals ieder jaar wist het Nationale Toneel weer veel vrije publiciteit te genereren, zowel in de landelijke dagbladen, op radio en tv als ook in tijdschriften en online. De voorstelling *Madame Rosa* bleef ook tijdens de tournee goed vertegenwoordigd in de media. *Tasso* kreeg veel aandacht (jonge acteurs) en ook *Blauwdruk voor een nog beter leven* (Ilja Leonard Pfeijffer) kwam veel in de publiciteit. Voor deze laatste voorstelling organiseerden we een succesvolle en drukbezochte persconferentie met auteur, regisseur en de acteurs.

Publiekswerking

Theater moet weer bij het gesprek van de dag horen. Wij nemen daarom onze verantwoordelijkheid in het aanwakkeren van de interesse voor toneel door in dialoog te gaan met onze bezoekers en actief aan publiekswerking te doen.

Call to action, kortingsacties, events en markten

Omdat steeds meer mensen last minute kaarten kopen, heeft het seizoen niet alleen in september (Haags Uit Festival) een boost nodig, maar ook in de winter. In december van 2014 hebben we daarom met een aantal Haagse culturele partners deelgenomen aan de Winter Fair in Den Haag. We verkochten ter plekke veel kaarten en het contact met publiek was zeer waardevol.

Development en ondernemerschap

In 2012 hebben het Nationale Toneel en de Koninklijke Schouwburg hun krachten op het gebied van fondsenwerving gebundeld in het Fonds KS|NT. Alle giften die vrij mogen worden gebruikt, komen hierin terecht. Het Fonds wordt ingezet om onze ambities op het gebied van educatie, talentontwikkeling, internationalisering, gastheerschap en maatschappelijke verankering te ondersteunen. We hebben hiertoe een projectenlijst opgesteld die we aan potentiële sponsors voorleggen. Ook de particuliere begunstigers – de drie Toneel Kringen en de Vrienden van KS|NT – zijn in het Fonds ondergebracht en sinds 1 januari 2014 vallen ook het Koninklijke Schouwburg en Nationale Toneel Bedrijven Genootschap en de Zakenvrienden onder het Fonds.

Vanuit de Koninklijke Schouwburg organiseert en beheert de afdeling Development de activiteiten van het Fonds. Bovendien onderhoudt de afdeling de relaties met de fondsen en stichtingen die projectsubsidies voor specifieke Nationale Toneelprojecten ter beschikking (kunnen) stellen.

Meer begunstigers

De afdeling Development werkte in 2014 – bijgestaan door de medewerkers van Koninklijke Schouwburg en Nationale Toneel – actief aan de groei van het aantal begunstigers. Er werden Vrienden geworven onder de bezoekers in de KS. De begunstigers van de Toneel Kringen en zakelijke begunstigers werden gestimuleerd relaties uit hun netwerk mee te brengen voor de speciaal voor hen georganiseerde bijeenkomsten. Die bijeenkomsten behelsden onder meer rondleidingen, diners, het bijwonen van repetities en voorstellingsbezoek in de Koninklijke Schouwburg. De deelnemers bleken achteraf zeer enthousiast over deze avonden.

Alle particuliere begunstigers konden ook deelnemen aan speciale activiteiten zoals ‘De eerste lezing’, waarbij ze met dramaturgen, ontwerpers en acteurs van het Nationale Toneel in een aantal sessies het ontstaan van een voorstelling doornamen, afgerond met een voorstellingsbezoek. Dit project was zo succesvol dat het in 2015 een vervolg krijgt.

De afdeling Development ontwikkelde met de afdelingen marketing en communicatie van de KS en het NT activiteiten voor *young professionals* van grote ondernemingen. We stelden bovendien een speciaal voorstellingspakket samen voor de leden van Rotary Clubs die de schouwburg bezoeken. Ook coördineerde het Fonds in 2014 met groot succes een eerste wervingsdiner bij een gastvrouw/-heer thuis.

Al deze inspanningen betalen zich uit in de gestage uitbreiding van het netwerk van begunstigers. Het KS|NT Bedrijvengenootschap kreeg er drie nieuwe leden bij, zonder uitzondering grote ondernemingen. Door de overstap naar een nieuw incassosysteem is het aantal Vrienden in 2014 iets afgenomen, maar de Toneel Kringen zijn daarentegen gegroeid naar 46 leden.

Incidentele projecten

Development besteedde in 2014 veel aandacht aan het werven van fondsbijdragen voor incidentele projecten. Het Nationale Toneel ontving in 2014 bijdragen van de M.A.O.C Van Bylandt Stichting en Fonds1818 voor de Toneel Ateliers (zie pagina 69).

Guido de Moorprijs

De Guido de Moorprijs wordt jaarlijks uitgereikt aan jonge talentvolle acteurs die bij het Nationale Toneel spelen. Deze prijs is een initiatief van de Vrienden van de Koninklijke Schouwburg en het Nationale Toneel. Aan de onderscheiding, vernoemd naar de legendarische acteur van Haagse Comedie, is een geldbedrag van € 2.500,- verbonden.

In 2014 waren de genomineerden voor de Guido de Moorprijs: Aziz Akazim, Sallie Harmsen en Hannah Hoekstra. De prijs werd op 7 september 2014 in de Koninklijke Schouwburg tijdens het Haags Uit Festival uitgereikt aan Aziz Akazim voor zijn rol van Momo in de voorstelling *Madame Rosa*.

Cultureel ondernemerschap

Cultureel ondernemerschap is voor het Ministerie van OCW een van de speerpunten in het lopende kunstenplan. Het vergroten van de eigen inkomsten hoort daarbij en dat kan op veel manieren: via geefkringen, sponsoring en fondsenwerving.

Maar voor het Nationale Toneel is cultureel ondernemerschap ook het zoeken naar nieuwe businessmodellen. Zo maakten we samen met de Hoge Raad de gelegenheidsvoorstelling *Innocent!* en werkten we samen met het Festival Classique.

Met de Universiteit Leiden/Campus Den Haag werken we samen bij die opleidingen die zich specifiek bezighouden met leiderschap.

Erfgoed

In 2014 kwamen we als pionierend en ondernemend gezelschap uitgebreid in de media. Onze deelname aan de grootschalige locatievoorstelling ANNE in het Theater Amsterdam, een unieke samenwerking tussen een gesubsidieerd gezelschap en een vrije producent, was daar de oorzaak van. De inbreng van het Nationale Toneel bestond o.a. uit de inzet van regisseur Theu Boermans, de vervaardiging van (delen van) het imposante decor en de vele kostuums door onze ateliers.

Wat ANNE betreft maakten we met de vrije producent niet alleen afspraken over de inzet in tijd maar ook over royalties en dat maakt deze samenwerking uniek. Samenwerken (binnen de begrenzings van een gesubsidieerd gezelschap) is ook risico's durven nemen.

Zowel het decoratier als het kostuumatelier van het Nationale Toneel verrichtte in 2014 werk voor externe opdrachtgevers.

Het decoratier maakte het decor van het café voor de theatervoorstelling ANNE en kreeg daarnaast opdrachten van het NDT, de Koninklijke Schouwburg en de Firma MES. Het kostuumatelier maakte de kostuums voor ANNE en verzorgde kleding voor onder meer het Festival Classique, de musical *Pippi Langkous* en *Madame Bovary*.

Met de sluiting van het Theater Instituut Nederland is het archief van het Nationale Toneel nog belangrijker geworden voor studenten, theatermakers en andere geïnteresseerden die op zoek zijn naar teksten, registraties of ander archiefmateriaal. In 2014 zijn twee projecten gestart om het archief van het gezelschap te ontsluiten voor derden.

Digitalisering video- en tekstarchief

In 2014 startte de digitalisering van ons uitgebreide archief van toneelteksten. De bedoeling is dit archief toegankelijk te maken voor belangstellenden van buiten (makers, studenten en theaterliefhebbers). Ook begonnen we met het digitaliseren van het grote bestand aan video-opnames uit de tijd voordat we overgingen op het vastleggen van onze voorstellingen op dvd. We hebben een unieke, bijna complete collectie banden van de eerste twaalf jaar van het Nationale Toneel en ook nog een dertigtal, uiterst kwetsbare banden met registraties van de Haagse Comedie. We zijn volop bezig deze te digitaliseren.

Cees Laseurproject

Op instigatie van oud-schouwburgdirecteur Hans van Westreenen is het NT in samenwerking met de Koninklijke Schouwburg begonnen met het interviewen van acteurs die in voorstellingen van Cees Laseur hebben gespeeld. Cees Laseur is de iconische regisseur en oprichter van de Haagse Comedie (de voorloper van het Nationale Toneel) en vormgever van de beroemde 'Haagse stijl'. Dit project zal uitmonden in een publicatie of documentaire.

Personeel & Organisatie

Opleidingen

Het Nationale Toneel stimuleert medewerkers zich te ontwikkelen door het volgen van opleidingen, cursussen en seminars. Daarbij kan het gaan om vakinhoudelijke verdieping, maar ook persoonlijke scholing, waarbij de nadruk ligt op het ontwikkelen en verder uitbouwen van competenties. Onze medewerkers bezoeken regelmatig workshops en seminars van de NAPK, VPT of andere kennisorganisaties.

In 2014 volgden medewerkers ook een aantal specifieke cursussen/trainingen:

- Gesprekken en dossiervorming
- Coaching in nieuwe functie
- Coachend Leidinggeven in de cultuursector
- Training ontwikkelen teksten en stijlboek & coaching
- Cursus Excel voor marketingmedewerkers
- Actualiteiten Loonheffing

Voor de meeste trainingen en coachingstrajecten ontving het Nationale Toneel een bijdrage van het Sociaal Fonds Podiumkunsten.

Vacatures

Na ruim 45 dienstjaren bij het Nationale Toneel nam Hans Rompa, hoofd van het decoratelier, afscheid. Ruud Brouwer volgde hem op. Ook startten twee nieuwe collega's op het atelier. De afdeling Development is versterkt met een ervaren fondsenwerver en een junior medewerker. NTjong is uitgebreid met een parttime marketingmedewerker. De afdeling Techniek is versterkt met drie nieuwe inspicieënten.

Piekperiodes werden opgevangen door het inzetten van tijdelijke medewerkers. Dit gebeurde vooral op de afdelingen techniek, kostuum, kap en grime en bij NTjong (educatie). Omdat het decoratelier meer werkzaamheden verrichtte voor derden, bijvoorbeeld voor de productie ANNE, zijn ook daar tijdelijke medewerkers ingezet.

Jubilea

In het voorjaar was oud-eerste inspicieent Vincent Kok veertig jaar werkzaam bij het Nationale Toneel. Hij ontving daarvoor een Gouden Krommer van de VSCD. Een Zilveren Krommer voor 25 jaar werkzaamheden in de theatersector werd uitgereikt aan Ronald van Rijn, medewerker op het decoratelier.

Ziekteverzuim

Zieke werknemers worden actief begeleid door leidinggevend en P&O. Ze worden hierin ondersteund door de bedrijfsarts van Human Capital Care. Ter voorkoming van verzuim bieden we coaching aan en Preventief Medisch Onderzoek. Er wordt met individuele werknemers besproken of er een aanpassing op de werkplek of in functie-inhoud nodig is waardoor ziekteverzuim kan worden voorkomen of verkort. Ondanks deze maatregelen was het ziekteverzuim in 2014 6,6%. Helaas betekent dit een stijging ten opzichte van het voorgaande jaar (in 2013 was dit 3,4 %). Het gemiddeld landelijk ziekteverzuim 2014 t/m het derde kwartaal was 3,3 % (Bron: CBS). Het kortdurende ziekteverzuim in 2014 was 0,5% (in 2013 was dit 0,4). De ziekmeldingsfrequentie bleef met 0,78% gelijk. In 2015 is het verlagen van het ziekteverzuim een belangrijk agendapunt.

Ondernemingsraad

De ondernemingsraad bestaat uit vijf personen, afkomstig van de afdelingen techniek, educatie, ensemble, NTjong en het decoratelier. De OR heeft regelmatig vergaderingen waarin onderwerpen worden besproken als (veranderingen in) beleid, kunstplan en subsidies, gang van zaken rondom voorstellingen, repetities en tournee en Arbozaken.

MVO/Duurzaamheid

Het Nationale Toneel is al enkele jaren actief deelnemer aan de Duurzaamheidskring Haagse Theaters en is een Milieubarometerbedrijf. Duurzaamheid wordt al breed toegepast. Om enkele van de vele aandachtspunten te noemen: biologische catering, groene stroom voor al onze locaties, Fairtrade koffie, bewegingssensoren op de verlichting, FSC papier, bacterietabletten voor de vetafscheider en GreenTrucks voor decortransport. Maar duurzaamheid is breder. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen moet de komende jaren een vast onderdeel van de bedrijfsvoering worden zodat we in 2040 klimaatneutraal kunnen opereren.

het
NTjong

De blik naar buiten

In zijn tweede jaar van bestaan heeft NTjong de blik met succes naar buiten gericht. Na een beginperiode van opbouwen, organiseren en initiëren was de volgende stap om NTjong breed in de wereld te zetten en zichtbaar te maken. We hebben ons intensief gericht op het bouwen van netwerken en relaties in Den Haag en het land door samen te werken met podia, festivals, scholen en andere partners. Onze educatieve activiteiten in Den Haag laten een grote groei zien.

Een jong gezelschap als NTjong moet zichzelf als het ware uitvinden. Het feit dat NTjong er is, betekent nog niet dat de wereld je ziet en waardeert. Omdat er geen geschiedenis is, vormt alles wat NTjong doet een eerste kennismaking voor publiek.

De missie van NTjong om kwalitatief hoogwaardig en innovatief theater voor jeugd en jongeren te maken wordt herkend en geprezen. Alle inspanningen beginnen vruchten af te werpen. Met als gevolg prachtige recensies en een gestaag groeiend publiek.

Op het gerenommeerde internationale Tweektffestival voor jeugd en jongerentheater speelt NTjong haar hele 'repertoire' van vijf voorstellingen. Op het Theaterfestival presenteert de VSCDjury voor beste jeugdtheatervoorstellingen NTjong als excellent voorbeeld met verwijzing naar *Titus*, *MAMMA* en *Zebra Zebra*. Die laatste voorstelling ontvangt een Zilveren Krekel als belangwekkende productie van het seizoen 2013/2014.

Inmiddels is ook puberkomedie *Leo & Lena* genomineerd in diezelfde categorie voor het seizoen 2014/2015.

Naast het maken van voorstellingen heeft NTjong in 2014 grote stappen gemaakt op het gebied van educatie en publiekswerking. Een fors aantal activiteiten is uitgevoerd met een unaniem hoge publiekswaardering door leerlingen en docenten van scholen zoals uit evaluaties blijkt. Ook hier wordt de inhoud en kwaliteit gezien en op prijs gesteld.

De focus ligt daarbij op Den Haag en de directe regio (met enkele uitzonderingen zoals landelijke festivals). Intern is de samenwerking met NT geïntensiveerd in de vorm van gezamenlijke projecten en workshops.

De grote artistieke waardering heeft niet direct als gevolg dat de zalen automatisch volstromen. De uitdaging voor NTjong in de komende periode is het ontwikkelen van naamsbekendheid en het opbouwen van een groot publiek. NTjong moet zich als een sterk en stabiel merk profileren dat staat voor eigenzinnig, herkenbaar, eigentijds theater voor een jong publiek dat zich onderscheidt in excellente artistieke kwaliteit. Kwaliteit op het gebied van tekst, spel,

regie en vormgeving. Theater van nu voor een jong publiek van nu, met voorstellingen die de huidige grenzen van jeugdtheater overschrijden. De eerste familievoorstelling voor de grote zaal *Polleke*, van NT en NTjong samen, zal daar een belangrijke rol in spelen.

Noël Fischer,
artistiek leider NTjong

Voor
stel
ling
gen

het
NTjong

Kamashibai voor kleuters (4+)

Première 23 februari 2014

Verhalen en gedichten

Marit Törnquist, Dolf Verroen, Max Velthuijs, Hans en Monique Hagen en Sjoerd Kuijper

Regie

Dramaturgie

Toneelbeeld

Noël Fischer
Martine Manten
Marianne Burgers

Spel

Feike Looyen of Erna van den Berg (afwisselend)

Synopsis

Op een lichtvoetige, beeldende manier vertelt *Kamishibai voor kleuters* korte, poëtische verhalen over waar je thuis is en waar je je thuis voelt. Met de neus bovenop de vertelster en voor je een heel klein schaduwtheater, een papieren poppenkast vol origamidieren en een aribaar museum. Strandzand, stromend water en windklokjes zorgen voor een bijna meditatieve ervaring. Een beeldende vertelvoorstelling voor jonge kinderen, geïnspireerd op het klassieke Japanse kamishibai, dat letterlijk “theater van papier” betekent.

Motivatie en realisatie

Het jeugdgezelschap NTjong ziet het als één van haar opdrachten om liefde voor taal en poëzie over te brengen op kinderen. Met onze voorstellingen willen we taalgevoeligheid, de fantasie en het associatievermogen van kinderen prikkelen en voeden. Voor *Kamishibai voor kleuters* hebben we een aantal van de mooiste verhalen en gedichten van Nederlandse schrijvers (Dolf Verroen, Marit Törnqvist, Hans en Monique Hagen en Max Velthuijs) bij elkaar gezocht die draaien rond de thema's geborgenheid, 'thuis' en eenzaamheid. Deze vertelvoorstelling voor kinderen vanaf vier jaar werd specifiek gemaakt voor het klaslokaal. De kinderen zitten samen met de vertelster op een grote mat met kussentjes. Op de mat staan de objecten die de vertelster gebruikt in haar verhalen. Noël Fischer maakte gebruik van diverse vertelvormen, zoals schaduwspel, origamifiguren en gebarentaal.

Ontvangst

Kamashibai voor kleuters werd goed ontvangen door docenten en kinderen. De voorstelling speelde op scholen in zeer diverse Haagse wijken. De kinderen gaven zich totaal over aan de verhalen en diverse vertelvormen. Door de indeling van de voorstelling, met halverwege een kort moment van interactie, konden zelfs de kleinste kinderen helemaal meegaan in de verhalen en gedichten. Ook ouders genoten van de vertellingen en de fantasierijkdom. De voorstelling blijft in 2015 op het repertoire van NTjong.

- **Theaterkrant.nl:** “Feike Looyen vertelt sereen, zorgt voor een rustige sfeer, richt de aandacht van haar publiek op de verhaaltjes en gedichten en laat de kleuters met een gedicht meedoen als ze te lang stil hebben gezeten. In een schaal met water laat ze gevouwen bootjes varen, de regen kletteren en een schipbreuk plaatsvinden. **Kamishibai voor kleuters** is een mooie kleine voorstelling en hopelijk een opmaat voor meer theaterbezoek.”

Feike Looyen

MAMMA (14+)

première: 16 april 2014

Regie en concept	Alexandra Broeder
Regieassistentie	Jansje Meijman
Dramaturgie	Martine Manten
Toneelbeeld en kostuumontwerp	Sacha Zwiers
Compositie en klankontwerp	Wessel Schrik
Lichtontwerp	Gé Wegman

Rolverdeling

Daisy	Cato van Dalen
Suus	Lotte Salomons
Gaya	Luna van Arendonk
Pascalle	Beatrice Hillen
Samantha	Mara Bas
Chantel	Laureline van der Tak
Tiffany	Nina Gude
Rachel	Patsy Kroonenberg
Naomi	Birsu Tamer
Melody	Yara Abbing
Licia	Merel Kester Ana
Anastacia	Ika Schwander
Miranda	Stella Punselie
Amber	Annabelle Kamphuis

MAMMA werd gemaakt in samenwerking met Rabarber, de jeugdtheaterschool van Den Haag en in coproductie met Frascati, Amsterdam.

Synopsis

Wij gaan elkaar binnenkort zien. Tenminste als je veertien bent of ouder. Dan gaan we het samen hebben over onze mamma's. Want dat is wat wij doen: wij hebben het over mamma's.

Net zo lang tot we geen last meer van ze hebben.

Van onze mamma's. Net zo lang...

We wachten op je.

Motivatie en realisatie

NTjong nodigde Alexandra Broeder uit om verder te bouwen aan haar oeuvre van ervaringstheater-voorstellingen gespeeld door kinderen of jongeren. In deze voorstellingen worden toeschouwers in een vervreemdende sfeer geconfronteerd met hun verborgen angsten of de wankelende basis van hun zekerheden: "Jongeren zijn hierbij bovenal een katalysator. Zij hebben de macht, zij verleiden met

manipulerend gedrag het publiek om bij zichzelf naar binnen te kijken."

In MAMMA onderzocht Alexandra Broeder het losmakingsproces tussen moeder en kind. Ze betrad met dit thema een complex gebied van schuld, schaamte, liefde en loslaten.

Rond een 'arena' zaten de toeschouwers dicht op de handeling. In de arena bevond zich de wereld van de meisjes. De toeschouwers waren als het ware op bezoek. De speelsters stapten in en uit hun wereld en zochten regelmatig (fysiek) contact met de toeschouwers. Zo creëerde Alexandra Broeder een sfeer van een seance-achtig samenzijn, in de vorm van een soort 'dienst', waarin de meiden - op zoek naar autonomie - intensief contact legden met de toeschouwers tijdens het proces van 'uitdrijving' van de symbiotische band met de moeder. Alexandra Broeder repeteerde daarvoor een aantal maanden met daarin een grote groep jonge meiden van jeugdtheaterschool Rabarber in Den Haag. Vooral het interactiegedeelte met het publiek vereiste de nodige durf, oefening en bewustzijn van de speelsters over de voorstelling.

Ontvangst

De pers ontving de voorstelling unaniem positief. De moeder-kindband bleek erg te leven onder het publiek en de ritualistische wereld werd als zeer indringend ervaren. Het performance-achtige karakter, gericht op interactie en direct contact, was voor veel jongeren (maar ook meer ervaren kijkers) een eerste kennismaking met deze vorm van theater. De jongeren werden uitgedaagd om uit hun comfortzone te komen en zich open te stellen voor hun leeftijdgenoten in de arena.

- **De Volkskrant:** "Net als in eerdere duistere voorstellingen zoals *Candyland*, *Wasteland* en *Sweet Dreams* speelt de regisseuse magisch met de diffuse grens tussen schuld en onschuld van kinderen en jongvolwassenen. (...) Broeder is extreem ver gekomen met deze jonge meiden. Met poppen, wangen en armen vol glow-in-the-dark-schmink werken ze consequent toe naar een climax, die zich voltrekt zónder applaus, mét knalroze rouwrand. *Klap, zegt de bubbelgum, recht in je gezicht.*"
- **Het Parool:** "Behagen heeft Broeder nooit gewild. De meisjes laten hun tranen biggelen, maar ook op de banken rond de speelvloer wordt gehuild. Niettemin wordt het unheimische spel uitgespeeld tot het huiveringwekkende eind."

Ika Schwander

Leo & Lena (9+)

Première: 28 september 2014

Tekst	Jibbe Willems
Regie	Noël Fischer
Dramaturgie	Martine Manten
Decorontwerp	Marianne Burgers
Lichtontwerp	Uri Rapaport
Kostuumontwerp	Carly Everaert
Muziek	Jolle Roelofs
Video	Judith Hofland

Rolverdeling

Lena	Anneke Sluiters
Valerio	Bram Van der Kelen
Valeria	Eva Zwart
Rosetta	Kaatje Kooij
Leo	Mattias Van de Vijver
Moeder van Lena (op video)	Betty Schuurman
Vader van Leo (op video)	Mark Rietman

Synopsis

Twee verwende, luidruchtige pubers zoeken alle grenzen op. Als ze voor het eerst in hun leven door hun ouders tot iets worden gedwongen, besluiten ze in opstand te komen. Los van elkaar vluchten ze de wijde wereld in op zoek naar extreme avonturen en echte liefde. Hun eerste ontmoeting zet alles op z'n kop. Een voorstelling over liefde, vriendschap en de vraag: w er word je nou eindelijk eens volwassen!

Motivatie en realisatie

Met *Leo & Lena* maakte regisseur Noël Fischer een scherpe en lyrische puberkomedie, gebaseerd op de negentiende-eeuwse satire *Leonce und Lena* van Georg Büchner. Met de keuze voor een bewerking van het klassieke theaterrepertoire, onderstreepte NTJong zijn verwantschap met de artistieke koers van het Nationale Toneel.

We vroegen de Nederlandse auteur Jibbe Willems om een hedendaagse versie te schrijven die de kern van Büchners sprookje intact laat. Willems leverde een lyrisch en talig stuk over de prinsen en prinsessen die ouders van hun kinderen maken en hun tocht naar (zelf) verantwoordelijkheid. Daarnaast maakte hij van het personage Rosetta een extreem verliefd buitenbeentje, hetgeen een dramatische verrijking van het stuk bleek te zijn. Marianne Burgers creëerde een kleurrijk decor van blauwe en roze puberkamers.

De acteurs zochten bewust de interactie met de zaal, waardoor er af en toe sprake was van overprikkeling. Maar dat bleek juist de uitdaging van deze komedie: raken en reacties veroorzaken. De acteurs spraken de pubers (in diverse leeftijdsfasen) direct aan en de voorstelling veroorzaakte regelmatig een tweespalt tussen de meiden en de jongens op de tribune.

Ontvangst

De epische speelstijl leverde soms – vooral in het begin van de voorstelling – ‘zoekende’ leraren en leerlingen op, maar de personages werkten aanstekelijk en de humor en lyriek van de poëtische taal sloegen aan bij de diverse leeftijden. Ook de inhoud kwam goed aan, zo bleek bij de nabesprekingen. De jongeren herkenden de vriendschapsmechanismen tussen jongens en meiden en de complexiteit van romantiek op jonge leeftijd. Thema's als vrijheid, (zelf)verantwoordelijkheid en de ouder-kindrelatie werden goed opgepikt. Het thema ‘moeten trouwen’ raakte vooral moslimleerlingen persoonlijk. De pers prees de bewerking en levendigheid van de voorstelling.

- **De Volkskrant:** “Willems maakte er een geweldige tekst van over ‘lammelummele’ pubers die traag in opstand komen tegen hun geslaagde, maar afwezige ouders. Regisseur Noël Fischer stookt de vijf acteurs op tot tegendraads en brutaal spel, variërend van lizig tot slapstick, introspectief tot hysterisch en scabreus tot kitsch (...) Onder alle bonte vermommingen en komische uitspraken (‘Van fantasietjes krijg je slappe knietjes’) proef je de hechte structuur van Büchners toneeltekst in drie aktes: die cirkelen mooi om klassieke thema's als ‘loutering’ en ‘lotsbestemming’.”
- **NRC Handelsblad:** “steengoed spel, een bizar decor en veel hilariteit.”

Reprises in 2014

Lucy ♥ Ringo ★ (8+)

Deze allereerste NTjong-voorstelling speelde in 2014 een tweede seizoen, wederom met veel positieve reacties en een goede wisselwerking met publiek. De verschillende thema's uit de voorstelling, zoals vriendschap, zelfbeeld en identiteit, kwamen in de diverse klassen (8 t/m 12 jaar) duidelijk over bij de leerlingen. De kinderen konden via de bekende wereld van chatten en internet dichtbij de personages komen, en zo ook bij hun eigen dagelijkse werkelijkheid. *Lucy ♥ Ringo ★* speelde op Tweetakt in Utrecht en De Betovering in Haagse bibliotheken.

Zebra Zebra (5+)

Eind 2014 wint *Zebra Zebra* een Zilveren Krekel voor meest belangwekkende jeugdproductie voor het theaterseizoen 2013-2014. Uit het juryrapport voor de VSCD: 'Fischer is er in geslaagd een radicale, in het oog springende bewerking te maken van deze absurdistische klassieker over vreemdelingenhaat en massahysterie. (...) De scherpe montage van geestige dialogen, oogstrelende live-animaties en spannende composities draait op een soepele machinerie, waarin ruimte blijft voor zinnenprikkende emoties. Het resultaat mag met recht voor makers en publiek een theateravontuur worden genoemd, mét boodschap!'

Eva Zwart

Titus (14+)

Met Titus vond regisseur Casper Vandeputte een solotekst over een buitenbeentje, dat toch de intense gevoelswereld van elke adolescent in zich herbergt. In samenspraak met zijn twee acteurs, die apart repeteerden aan dezelfde tekst, gaf Casper Vandeputte gestalte aan het personage Titus. De intieme publieksoptelling en speelstijl brachten toeschouwer en acteurs samen in één wereld. Titus werd in 2014 met veel succes gespeeld op Tweetakt in Utrecht, Festival Boulevard en een aantal keren voor Haagse schoolklassen. De voorstelling blijft voorlopig op het repertoire.

Reinout Scholten van Aschat

Overige activiteiten

Urban Stories

In februari 2014 startte de pilot voor het meerjarenprogramma *Urban Stories*. Met dit stadsproject wil NTjong zijn band met de stad Den Haag versterken en een nieuw publiek bereiken dat niet vanzelfsprekend naar het theater gaat. Voor *Urban Stories* worden verhalen uit alle stadsdelen verzameld, maar vooral ook de mensen die daarbij horen. Zo ontstaat een theatrale stadsbiografie, een *live oral history*, van Den Haag. NTjong werkt daartoe, behalve met de inwoners van de stad, ook samen met (jonge) Haagse kunstenaars uit diverse disciplines. Het project is dus een mix van jong talent, theater en community arts. Tijdens de kick off werden twee onderzoeken gepresenteerd: *Haagse Curry* van Anil Jagdewsing, een documentaire over de Hindoestaanse gemeenschap in Den Haag en *Er komt eens iemand naar Laak*, een onderzoek van Muriël Besemer naar voorbeeldfiguren in stadsdeel Laak. Resultaat van deze onderzoeken waren twee projecten die in Albert Heijn aan het Lorentzplein en in Buurtcentrum Cromvlietplein speelden.

Festivalbespelingen en randprogrammering

NTjong speelde op Haagse, Nederlandse en buitenlandse festivals, zoals Festival de Betovering, Tweetakt, TFjong, Festival Boulevard Schöne Aussicht van het Junge Ensemble in Stuttgart. NTjong bood daarbij ook randprogrammering aan, zowel rond de eigen voorstellingen als rond het festivalthema. Deze brede opzet van aanbod begint een handelsmerk te worden voor het werk van NTjong en wordt dan ook gecontinueerd. Een greep uit de activiteiten;

- Tijdens het Haagse festival De Betovering werden *Kamishibai voor kleuters* en *Lucy ♥ Ringo ★* in bibliotheken gespeeld en werd een ‘Toneelatelier’ in het Theater aan het Spui georganiseerd.
- Tijdens de theaterweken *Alle 13 goed* in Theater de Krakeling in Amsterdam presenteerde NTjong zich met eigen voorstellingen en het randprogramma voor professionals: *Help, een puber*.
- In de Haagse KinderMuseumnacht werd *Kamishibai voor kleuters* gespeeld en werd er een tafel ingericht rond de ontwerpwedstrijd voor de voorstelling *Polleke*. Dit concept werd herhaald tijdens het Haags Uit Festival.
- In maart organiseerden we op de Grondwetdag samen met de Koninklijke Schouwburg en jeugdtheaterschool Rabarber een programma rond ‘de grondwet op rijm’. Ook vond er een ‘grondwetquiz’ plaats.

Internationalisering

In het tweede jaar van NTjong zijn de banden met het buitenland verder aangetrokken. In het internationale showcaseprogramma tijdens het festival Tweetakt in Utrecht speelde *Lucy ♥ Ringo ★* in een Engelse versie. Ook waren er buitenlandse programmeurs aanwezig bij de voorstelling *Zebra Zebra*. De installatie *Himmelblau* was te zien op het festival *Schöne Aussicht* in Stuttgart. Ook daarbij waren internationale programmeurs aanwezig. Verder leverde NTjong materiaal aan voor een showcase voor Amerikaanse programmeurs en kwam er een vraag om *Zebra Zebra* te spelen in Noorwegen. Helaas bleek dit om planningtechnische redenen niet haalbaar.

Haagse allianties

Voor het *Othello*-project werkte Hans van den Boom opnieuw samen met de Haagse componist Marne Miesen. Ook Korzo-choreograaf Erik Kaiel werkte mee aan *Othello*. Voor *Urban Stories* spraken Noël Fischer en ontwikkelaar Leo Sterrenburg met diverse Haagse jonge makers. Zowel Erik Kaiel als de Haagse maakster Annemarie de Bruijn maken een eigen project bij *Urban Stories* in 2015.

Talent-ontwikkeling

NTjong ziet het als zijn taak een rol te spelen in de ontwikkeling van theatertalent. Als noodzakelijke investering in de toekomst van het (jeugd)theater en als bijdrage aan de ontwikkeling van het eigen gezelschap. Noël Fischer heeft in haar vorige positie als artistiek leider van productiehuis Bonte Hond hier al veel ervaring in opgedaan.

Othello

In 2014 werkte NTjong-regisseur Hans van den Boom aan een door hem geschreven bewerking van *Othello* met derdejaarsstudenten van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Hans van den Boom geeft les op deze acteursopleiding in Utrecht en met studieleider Harm van Geel ontwikkelde hij het idee voor de voorstellingssamenwerking: acteurs in opleiding een eerste praktijkervaring buiten school bieden. Deze samenwerking leverde zeer veel op voor de studenten. NTjong onderzoekt of de samenwerking een vervolg krijgt, eventueel ook met andere scholen. (In januari 2015 ging *Othello* in première.)

Stageplekken

NTjong wil zo veel mogelijk stagiaires een kans te geven om in voorstellingen te spelen. Deze stages dragen altijd de intentie in zich voor langere samenwerkingen. Kaatje Kooij, de stagiaire uit *Leo & Lena*, keert zo als actrice bij NTjong terug in 2016.

De afdeling educatie werkt vaak met stagiaires van de docent drama-opleidingen, die ook de kans krijgen om eigen onderzoekvoorstellingen te maken.

Toneelschrijftalent

NTjong zoekt altijd nieuw schrijftalent en houdt daarom nauw contact met de schrijfopleidingen. Jorieke Abbing maakte in 2014 een bewerking van de *Polleke*-boeken van Guus Kuijer. Vanuit haar jarenlange expertise als schrijfdramaturg voert NTjong-dramaturg Martine Manten regelmatig conceptgesprekken met jonge schrijvers en doet ze aan schrijfbegeleiding. Zo is ze ook in gesprek met de leden van De Kosmonaut, het Haagse gezelschap van jonge toneelschrijvers. Onderzocht wordt of samenwerking mogelijk is voor het project *Urban Stories*.

Marketing & Communicatie

In 2014 groeide de naamsbekendheid van NTjong gestaag. De Gouden Krekel-nominatie voor *Zebra Zebra* op het Nederlands Theater Festival was hierbij een mijlpaal. In het juryrapport werd de 'gedurfde aanpak' van de voorstelling geroemd.

De aanwezigheid van NTjong op festival Tweekt speelde eveneens een belangrijke rol. NTjong werd hier breed gepresenteerd en was met vijf voorstellingen te zien: *Lucy ♥ Ringo ★*, *Kamishibai voor kleuters*, *MAMMA*, *Titus en Zebra Zebra*.

De landelijke pers was vol lof over de producties die NTjong in 2014 op de planken bracht. *Leo & Lena* kreeg vier van de vijf sterren in het NRC Handelsblad, de Volkskrant en Dagblad de Limburger. De voorstelling trok volle zalen tijdens de tournee door Nederland en België (7627 bezoekers). *MAMMA* kreeg vier sterren in de Volkskrant en het Parool. Titus kreeg hetzelfde aantal in de Volkskrant.

Uitgesproken in vorm

Fotografe Marijke de Gruyter en styliste Jet Vervest hielden de brutale en heldere communicatiestijl vast die was ingezet in 2013; herkenbare beelden van grote kwaliteit. Het publiciteitsbeeld van *Lucy ♥ Ringo ★* werd genomineerd voor de Selection of Dutch Photography 2014. Om de zichtbaarheid nog meer te vergroten en het publiek een goed overzicht van het aanbod te geven, ontwikkelde NTjong een seizoensmagazine. In de editie van 2014 werden alle voorstellingen opgenomen, omlijst met korte interviews en aansprekende beelden. Het magazine werd verspreid naar theaters en uitgedeeld bij evenementen, zoals de Haagse Museumnacht, de Amsterdamse Uitmarkt en het Haags Uit Festival.

Naar de grote zaal, naar een breder publiek

Aan het einde van het jaar startte de campagne voor *Polleke*, de eerste grote gezamenlijke zaalvoorstelling van NTjong en het Nationale Toneel. Voor de naamsbekendheid en verdere ontwikkeling van het merk NTjong biedt deze productie de mogelijkheid om een heel nieuw publieksegment aan zich te binden. NTjong krijgt hier de kans om ook bezoekers van de voorstellingen voor volwassenen te enthousiasmeren voor het NTjong-aanbod.

Ook Den Haag leert NTjong steeds beter (her)kennen. De aansluiting met het publiek wordt vergroot via het meerjarige project *Urban Stories*, waarbij NTjong actief de Haagse wijken in gaat. Ook met de Toneelalliantie worden kansrijke wijken in Den Haag benaderd door bijvoorbeeld

huis-aan-huis te flyeren. Ook werkt NTjong in Den Haag intensief samen met lokale media (Den Haag Centraal, Den Haag FM, Posthoorn), scholen (zie p. 53-55) en instellingen zoals het Kinderboekenmuseum, Pro Demos en buitenschoolse opvangcentra.

NTjong speelde 99 voorstellingen, 107 schoolvoorstellingen en bracht 102 educatieve activiteiten. NTjong bereikte in 2014 in totaal 17.398 bezoekers.

Educatie

Educatie, publiekswerking en participatie bij het Nationale Toneel en NTjong

De afdeling publiekswerking, educatie en participatie van het Nationale Toneel/NTjong houdt zich bezig met het publiek in al zijn hoedanigheden. Daarbij is de inhoudelijke context van de voorstellingen ons uitgangspunt. De afdeling educatie creëert ontmoetingsplaatsen voor mensen om zichzelf te ontdekken en gezamenlijk na te denken over hoe men de wereld zou moeten of kunnen vormgeven. Tijdens deze ontmoetingen geven we het gedachtegoed van de voorstelling ruimte om te landen en zijn weg te vinden naar een persoonlijk en maatschappelijk engagement. De afdelingen educatie van het Nationale Toneel en NTjong hebben daartoe in 2014 de eerste gezamenlijke stappen gezet. Wij bereiken leerlingen en leraren van basis-, voortgezet- hoger en wetenschappelijk onderwijs.

In 2014 organiseerden de afdelingen educatie van het NT en NTjong theaterprojecten, workshops bij voorstellingen, inleidingen, rondleidingen, openbare repetities, toneelateliers, nabesprekingen, lessenseries, docentebijeenkomsten, masterclasses en theaterweken voor kinderen, jongeren, studenten en regulier publiek. We deden dat in eigen huis en bij onze partners in de stad: De Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui en Theater Dakota. Verder op onverwachte plaatsen in de stad en in het land.

We werkten samen met de onderwijsinstellingen in Den Haag en in het land, met de Cultuurschakel, afdelingen educatie van Haagse (Theater aan het Spui, De Koninklijke Schouwburg en Theater Dakota, Jeugdtheaterschool Rabarber, het Kinderboekenmuseum) en landelijke instellingen.

Het Nationale Toneel

In 2014 bezochten bijna 3.800 Nederlandse en Belgische leerlingen, studenten en docenten van Voortgezet-, Hoger- en Wetenschappelijk Onderwijs een of meerdere voorstellingen van het Nationale Toneel. Ruim 2.300 leerlingen, studenten, docenten en geïnteresseerden uit andere doelgroepen deden mee aan de verschillende educatieactiviteiten.

De voorstellingen in de eerste helft van het jaar, *Madame Rosa*, *De storm* en *Elektra*, konden rekenen op veel belangstelling vanuit het onderwijs.

Elektra

De populariteit van de voorstelling *Elektra* van Hugo Von Hofmannsthal bij klassici en docenten Duits zorgde voor grote aantallen jongeren en extra voorstellingen. NT Educatie verzorgde inleidingen en voorgesprekken en een masterclass aan studenten van CREA, het cultuurcentrum van de UvA. Voorts schreef NT Educatie voor leerlingen Grieks en Duits een schrijfwedstijd uit naar aanleiding van scëneteksten. De drukbezochte prijsuitreiking vond plaats in het Compagnietheater in Amsterdam. In totaal bezochten 997 leerlingen, studenten en docenten de voorstelling (= ruim 30 % van de totale zaalbezetting).

Madame Rosa

Veel docenten Frans grepen de kans aan om met hun leerlingen de roman te lezen waarop de voorstelling is gebaseerd: *La vie devant soi* van de Franse schrijver Romain Gary. De workshops die NT Educatie bij de voorstelling *Madame Rosa* organiseerde draaiden rond boek- en filmbewerkingen op toneel. In de Stadsschouwburg in Amsterdam organiseerde NT Educatie speciaal voor de leden van het Joods Educatief Centrum 'Crescas' uit Amstelveen een besloten nagesprek met regisseur Theu Boermans. *Madame Rosa* werd bezocht door 502 leerlingen, studenten en docenten.

De storm

Dit minder bekende toneelstuk van Shakespeare werd door docenten en jongeren redelijk goed bezocht. NT Educatie organiseerde, in samenwerking met de medewerkers educatie van de Toneelalliantie, een inspiratiebijeenkomst rondom *De storm* voor docenten en NT Ambassadeurs. Hier

werden de bezoekers op ludieke wijze op hun kennis over Shakespeare getest. Door middel van een theaterlesproject en inleidingen werden leerlingen voorbereid op het bezoek aan de voorstelling. *De storm* werd bezocht door 817 jongeren en docenten.

De prooi

Deze succesvolle voorstelling uit 2012 werd in mei en juni hernomen. Net als in 2012 bleek de beoogde doelgroep (studenten Bedrijfskunde en Economie van Hogescholen en Universiteiten) moeilijk te benaderen en enthousiast te maken. *De prooi* werd in 2014 bezocht door 58 leerlingen, studenten en docenten.

In de tweede helft van 2014 bleef de belangstelling vanuit het onderwijs voor de voorstellingen *Tasso*, *Vrijdag* en *Blauwdruk voor een nog beter leven* achter bij de verwachtingen. Ondanks docentenbijeenkomsten en inleidingen van regisseurs en dramaturgen, het rondsturen van informatie, nieuwsbrieven, flyers, posters en het aanbieden van theaterlessen en theaterworkshops om docenten en jongeren warm te krijgen voor een bezoek aan het theater.

Zowel *Tasso* als *Vrijdag* werden door het reguliere publiek enthousiast ontvangen. Spel, regie en vormgeving maakten indruk, maar de voorstellingen werden door een aantal docenten en onderwijsbegeleiders als “te moeilijk” of zelfs “te heftig voor jongeren” bevonden. Hoewel ook *Blauwdruk voor een nog beter leven* goed in de smaak viel bij de volwassenen, bleef het aantal bezoekende docenten en jongeren klein.

Elektra, coproductie NT/NTGent

Voor *Elektra* van Sophokles, een coproductie met NT Gent, was evenals bij de *Elektra* van het NT de belangstelling vanuit het onderwijs groot. De educatieve activiteiten werden georganiseerd en uitgevoerd door de educatieve dienst van NTGent. In theaters in België en Nederland bezochten 796 leerlingen, studenten en docenten de voorstelling. Workshops, randprogrammering, inleidingen, nagesprekken, openbare repetitie en andere educatieve activiteiten leverden 1105 deelnemers op.

Jij bent het! en het 5RoeFestival

Jaarlijks terugkerend evenement georganiseerd door NT Educatie is de presentatie door studenten van de Dutch

Academy of Performing Arts (DAPA). Tien studenten werkten tien avonden aan het maken van een montagevoorstelling onder begeleiding van een theaterdocent van het NT. Dit jaar met als titel: *Jij bent het!* NT Educatie steunt het jaarlijkse *5RoeFestival* voor schooltoneelgroepen. Dit festival wordt georganiseerd door het Teylingen College in Noordwijkerhout. Dertig winnende jongeren met hun regisseurs kregen een bezoek aan de voorstelling *As you like it* aangeboden. Daaraan voorafgaand bezochten ze de workshoppresentatie van de Dutch Academy of Performing Arts (DAPA) en men keek gezamenlijk achter de schermen bij *As you like it*.

NTjong

Ruim 5500 kinderen en jongeren deden in 2014 – buiten de voorstellingen – mee aan activiteiten van NTjong. Naast de educatie bij de voorstellingen organiseerden we losse projecten. Daarnaast kreeg de samenwerking met jeugdtheaterschool Rabarber in Den Haag dit jaar meer vorm. En samen met de afdelingen educatie van de Toneelalliantie werkten we ‘Cultuureducatie op zijn Haags’ verder uit en verzorgden met hen het schoolaanbod voor 14/15.

De voorstellingseducatie van NTjong bestaat uit educatiemateriaal, dat per voorstelling aan de bezoekende scholen wordt gestuurd, en een docentenbijeenkomst voorafgaand aan de voorstelling, waarin leerkrachten achtergrondinformatie krijgen. Deze persoonlijke manier van benaderen zorgt ervoor dat onderwijsinstellingen en NTjong goed met elkaar verbonden zijn.

Zebra Zebra

Het jaar begon met het tweede deel van de theatertour van *Zebra Zebra*.

Bij de Haagse schoolvoorstellingen werd het project van 100% NTjong voortgezet: voor aanvang van de voorstelling was er voor de leerlingen een ontwerpwedstrijd rond het thema zwart-wit. Na de voorstelling was er een nagesprek. Ook ouders werden inhoudelijk bij de voorstelling en de educatie betrokken.

Bij een aantal vrije voorstellingen gaf NTjong een ouder/kind workshop onder leiding van een theaterdocent van NTjong. Uitgangspunt was een thema uit de voorstelling waar op een speelse manier over gefilosofeerd kon worden.

Kamishibai voor kleuters

De eerste schoolvoorstelling in 2014 was *Kamishibai voor kleuters*. Omdat deze voorstelling niet veel voorbereiding behoeft, besloten we de educatie anders aan te pakken. We maakten een training voor leerkrachten, die in het teken stond van het vertellen van verhalen met gebruik van objecten en poppen. Op deze manier wil NTjong ook bijdragen aan deskundigheidsbevordering van leerkrachten. Op aanvraag was bij de voorstelling een workshop van een theaterdocent van NTjong mogelijk.

Leo & Lena, het theaterproject

Voor de voorstelling *Leo & Lena* is een uitgebreid educatief programma gemaakt. Met thema's als liefde, vrijheid, relatie met je ouders, jongen/meisje bood *Leo & Lena* veel mogelijkheden om met kinderen en jongeren te van gedachten te wisselen. Naast educatiemateriaal voor scholen werd er een theaterlaboratorium in de Kerkstraat in Den Haag ingericht, waarin leerlingen (gr 7/8 PO en 1/2 VO) 33 verschillende speelopdrachten in het gebouw moesten uitvoeren. Voor dit project werd samengewerkt met leerlingen van Rabarber en net afgestudeerde theaterdocenten. Er werd een theaterproject in het Theater aan het Spui ingericht, waarvoor auteur Jibbe Willems twee monologen schreef. Dit theaterproject stond inhoudelijk op eigen benen, maar was ook een uitgebreide inhoudelijke voorbereiding op de voorstelling.

Tenslotte werd er een spelworkshop voor op scholen ontwikkeld gebaseerd op de thematiek van *Leo & Lena*.

Bij veel voorstellingen was een nagesprek en tijdens de theaterweken ‘Alle 13 goed’ in de Krakeling in Amsterdam was er naast de voorstellingen een extra programma. Kinderen konden in de foyer meedoen aan een ontwerpwedstrijd voor de voorstelling *Polleke* en er was een mini-laboratorium *Leo & Lena*. Speciaal voor theaterdocenten en -studenten was er ook een ‘pubermiddag’ georganiseerd: ‘Help, een puber!’

Titus

Bij de solovoorstelling *Titus* ontwikkelde NTjong een workshopserie van drie lessen waarin leerlingen na het zien van de voorstelling aan de slag gingen met: ‘theater maken’. Doel van de lessen was om tot een scene te komen die de leerlingen aan elkaar konden presenteren. Het ging niet zozeer om leren toneelspelen, als wel het maken van een voorstelling. Deze lessenserie blijft op ‘het repertoire’ van de afdeling educatie.

Kleuterrondleiding NTjong/KS

Wat ook op het repertoire blijft is de kleuterrondleiding in de Koninklijke Schouwburg: In 2014 werd een pilot ontwikkeld waarin kleuters een rondleiding krijgen in de Koninklijke Schouwburg. Ze zien vervolgens een performance in *Het Paradijs* en gaan dan zelf spelen in een workshop. Het resultaat presenteren ze aan ouders en bekenden. Deze pilot bleek een groot succes en is inmiddels uitgewerkt.

Cultuureducatie in Den Haag NT/NTjong

Toneelateliers

In 2014 zijn we van start gegaan met een uitgebreid Atelier-programma in de KS, Theater aan het Spui, Theater Dakota en het NTgebouw voor alle leeftijdsgroepen. In een Toneelatelier ligt de nadruk op het maakproces: hoe word je vormgever van je eigen ideeën. Met de ateliers willen we aansluiten op onze eigen beroepspraktijk, namelijk die van scheppend kunstenaar. In het atelier gaat het er om dat kinderen en volwassenen werken op een manier die ze vooraf niet hadden bedacht of kenden. Ze spelen geen rol, maar laten zien wie ze zijn en hoe ze over dingen denken. De Toneelateliers zijn een gezamenlijk project van NT educatie en de educatie van NTjong.

Zomerspektakels Escamp

In samenwerking met Theater Dakota heeft NTjong in de zomer van 2014 in de wijk Escamp een theaterworkshop gegeven in het kader van de zomerspektakels Escamp, een programma voor vrijetijdsbesteding in de zomervakantie. We werkten een aantal middagen met kinderen vanuit het uitgangspunt van de Toneelateliers.

Theaterprojectweek op scholen

De afdeling educatie krijgt regelmatig vanuit het onderwijs het verzoek om bij te dragen aan een speciaal thema of project. Daartoe ontwikkelden we een theaterprojectweek die we altijd in kunnen zetten. De projectweek bestaat uit een uitgebreide lesbrief over een van de kunst disciplines (muziek, dans, theater, schrijven). De groepsleerkracht introduceert de inhoud en werkt met de klas aan een vormgevings- en een inhoudelijke opdracht. In het laatste deel van het project komen de theatermakers van NTjong op school om met de groepsleerkracht het gemaakte materiaal vorm te geven in een presentatie.

Inspiratiebijeenkomsten

In samenwerking met onze partners in de Toneelalliantie is er een begin gemaakt met de organisatie van inspiratiebijeenkomsten voor leerkrachten en docenten uit het PO en

VO, gekoppeld aan een voorstellingsbezoek bij een van de partners. Wij verzorgen een programma en een maaltijd, waarbij ruimte is voor uitwisseling. We streven ernaar elk seizoen drie van deze bijeenkomsten vorm te geven.

Twee projecten in stadsdeel Laak

Twee stagiaires van Artez Enschede met afstudeerprofiel 'sociaal-artistiek' (waarbij de verbinding tussen het artistieke veld en het sociale/community veld centraal staat) voerden onder begeleiding van de afdeling educatie twee kleine projecten uit in stadsdeel Laak:

- In wijkcentrum Cromvlietplein, speelden jonge kinderen een aantal weken rond het thema 'tijd'. Dit mondde uit in een presentatie voor familie en vrienden.
- Een tweede project vond plaats in de vestiging van Albert Heijn op het Lorentzplein. Jonge medewerkers richtten voor het winkelend publiek een theatrale route in. Uitgangspunt voor de route vormden het land van herkomst van de medewerkers en van de producten die zich langs de route bevonden.

Docententeam en stagiaires

NTjong werkt met een uitgebreid team van theaterdocenten (twee vaste krachten en tien 'vaste' freelancers), die zich verbinden aan de inhoud en werkwijze van NTjong. In 2014 bood de afdeling plaats aan negen stagiaires van verschillende theaterdocentopleidingen.

Tijdens het *Leo & Lena* laboratorium hebben we voor het eerst geëxperimenteerd met het vrijwillig inzetten van studenten of net afgestudeerden op kleinere onderdelen om op deze manier wederzijds kennis te maken. Deze werkwijze beviel ons zeer. We zijn graag een open afdeling waar studenten kennis en ervaring kunnen opdoen en het is interessant voor ons om op deze manier in dialoog te treden met het kunstvakonderwijs en te zoeken naar frisse en vernieuwende vormen van educatie. Een voorbeeld van deze werkwijze is het parallelle educatieproject met derdejaars studenten van de theaterdocentopleiding HKU bij de voorstelling *Othello*. Tijdens de maakperiode waren deze toekomstige theaterdocenten twee dagen per week bij ons in huis om het educatieproject bij de voorstelling te ontwikkelen.

Medewerkers

Artistiek directeur

Theu Boermans

Zakelijk directeur

Walter Ligthart

Regisseurs

Theu Boermans, Johan Doesburg, Esther Scheldwacht, Casper Vandeputte

Acteurs

Aziz Akazim, Mariana Aparicio Torres, Mohammed Azaay, Anne Wil Blankers, Hajo Bruins, Reinout Bussemaker, Jappe Claes*, Justus van Dillen, Hubert Fermin, Matteo van der Grijn, Bart Harder, Sallie Harmsen*, Hannah Hoekstra*, Antoinette Jelgersma*, Arent Jan Linde, Vincent Linthorst*, Tibor Lukács, Cheryl Moenen, Anniek Pheifer*, Mark Rietman*, Harry van Rijthoven, Ariane Schluter*, Reinout Scholten van Aschat*, Betty Schuurman*, Michel Sluysmans, Pieter van der Sman*, Joris Smit*, Jaap Spijkers*, Jeroen Spitzenberger*, Bram Suijker, Yannick van de Velde, Vincent van der Valk, Stefan de Walle*, Cas Winters, René van Zinnicq Bergmann

Muzikanten

Harry de Wit

Stagiaires

Diewertje Dir, Célon Eustany Kerk, Marit Meijeren, Roben Mitchell van den Dungen Bille
* ensemble-acteurs

Vormgevers

Decor

Bernhard Hammer, Lidwien van Kempen, Eddy van der Laan, Pascal Leboucq, Pepijn Rozing, Tom Schenk

Assistent decor

Nora Pierer

Styling & Rekwisieten

Rob Snoek

Kostuum

Bernadette Corstens, Catherine Cuykens, Iris Elströdt*, Eddy van der Laan, Pepijn Rozing, Tom Schenk, Sabine Snijders, Rebekka Wöhrmann

Grimeontwerp

Cynthia van der Linden, Pilo Pilkes

Licht

Stefan Dijkman, Eddy van der Laan, Casper Leemhuis, Peter van Praet, Pepijn Rozing, Jan Harm Wagner

Muziek

Harry de Wit

Geluidsontwerpers

Florentijn Boddendijk, Remco de Jong

Video

Judith Hofland, Marita Ruyter, Peter Wilms

Stagiaires

Anouk van Kolfschoten (scenografie)

Artistiek bureau

Maria Uitdehaag*, Laura van Zuijlen, Erna van den Berg

Auteurs/vertalers/bewerkers

Auteurs

Hugo Claus, Romain Gary, Johann Wolfgang Goethe, Hugo van Hofmannsthal, Ilja Leonard Pfeijffer, Esther Scheldwacht, William Shakespeare, Jeroen Smit

Vertalers/Bewerkers

Frank Albers, Theu Boermans, Xavier Jaillard, Sophie Kassies, Tom Kleijn, Remco van Rijn, Casper Vandeputte

Dramaturgen

Karim Ameer, Remco van Rijn, Rezy Schumacher*

Stagiaires

Joran de Groot, Laura Simonse, Vera Vermaas

Ateliers

Decoratelier (Decoruitvoering)

Hans Rompa*, Ruud Brouwer* (per 12 juni), Koos 's-Gravendijk, Ronald van Rijn, Kees Schellenberg, Arjen Schoneveld, Cedric Wieman

Decor ANNE

Sander Huijzer, Ramon Ganzeveld, Puck Koper, Kay Klop, Geert Schuurmans, Peter Visscher, Richard Wagner, Mannou Weerdenburg

Stagiaire

Karin Wansink

Kostuum, kap- en grime atelier

Iris Elströdt*

Kostuum

Suet Huy Ho, Amanda van Marion, Peter van der Meer, Judith van Ooijen, Daan Wieman

Kleed(st)ers

Karianne Hoenderkamp, Kiswati van Keulen, Peter van der Meer, Judith van Ooijen

Grime

Liselotte Bredero, Bärbel Scheid, Amber Schiphorst

Stagiaires

Handan Karaca, Brenda Mets, Charlotte Bijkerk, Njala Klijn, Iris van Straalen, Samantha Verkade

Bureaumanager

Marianne Hilkhuijsen

Communicatie, Marketing

Pien van Gemert*, Eline van Lelyveld, Paul van Loon, Dieke van der Spek, Priscilla Vaas

Stagiaires

Anne van Blanken, Iris Donders, Elske Meter, Dirk Rezelman

Development & Fundraising

Esther Driessen, Lydia Harmsen, Tineke Kremer, Michiel Vliegenthart

Stagiaires

Rosa Brinks, Josine Verheij

Educatie

Lejo De Hingh

Stagiaire

Elske Meter

Financiën, Salarisadministratie & ICT

Ronald Boogaard*, Daan Oppenhuizen, Aruna Ramdjanamsingh

Personeelsfunctionaris

Anna-Belle de Haan

Productie

Hoofd productie & techniek

Peter Bouchier

Productieleiders

Monique Koppers, Hans Nass

Productiesecretariaat

Mirjam Overdevest

Programmamaker (Babel)

Patrick van der Hijden

Receptionist/Administratief mdw.

Sonja Schermer-van den Berg, Astrid Huitker, Hillie Kuipers, Robert-Jan Schiphorst

Regie-assistenten

Ingrid Askvik, Ingmar van der Bie, Daria Bukvic, Sytze Schalk

Assistent-regisseur

Marjolein Polman

Stagiaires Ingrid Askvik, Florie Bos, Iris Hoogendoorn

Techniek/Facilitaire zaken/Gebouwbeheer

Carel Bekkering, Lex Boere*, Stefan van Breukelen,

Willy Caspers, Jez Cox, Stefan Dijkman, Joris Engering, Lennert Esser, Jeroen Feelders, Geert Jan de Groot, Tjarko van Heese, Sjoerd Hogendoorn, Kas van Huisstede, Rik 't Jong, Henrik van Ketwich Verschuur, Vincent Kok, Gerco Kolthof, Arjan Kruidhof, Kees van Mameren, Gerrit Maronier, Justus Matla, Angelique Miedema, Hans Mooij, Daan Perris, Rutger de Ruitter, Tim Senden, Joop Spies, Hans Spinnler, Ramon van Stee, Lukas Tulkens, Paul in het Veld, Koen Veltman, Jan Harm Wagner

Stagiaires techniek

Marco Alibux, Gert van Elderen, Jasper van der Klauw

Lunchmedewerkers

Pien Braakhuis, Bert van den Burg, Anneke Gerritse, Kika van Hattum (vrijwilliger), Jeroen Manders, Leonore Rotteveel

Overige

Catering

Pimento

Chauffeur

Leontien Bekkema

Inleidingen

Ricci Scheldwacht, Saske Wentink

Publieksbegeleiders

Arno Loriaux, Rianne Valstar

Fotografie & film

Martijn Beekman, Kurt van der Elst, Barrie Hullegie, Mink Pinster, Maurice Haak, Tessa Veldhorst

Casting-adviezen

Kemna Casting: Marc van Bree

Voorstellingsverkoop

Senf Theaterpartners

* afdelingshoofd

Medewerkers NTjong

Artistiek leider

Noël Fischer

Zakelijk coördinator

Lene Grooten

Regisseurs

Hans van den Boom, Noël Fischer, Casper Vandeputte

Acteurs

Erna van den Berg, Michiel Bijmans, Roos Eijmers, Joris Erwich, Roos Hoogland, Anil Jagdewsing, Bram Van der Kelen, Kaatje Kooij, Nina van Koppen, Feike Looijen, Anneke Sluiters, Mattias Van de Vijver, Eva Zwart

Stagiaires

Tessa Friedrich, Joep Hendrikx, Yamil Jones, Olivier van Klaarbergen, Liza Kollau, Dennie Lukkezen, Maxime Vandommele, Birgit Welink

Vormgevers

Decor

Marianne Burgers, Judith Hofland, Sascha Zwiars

Kostuums

Carly Everaert, Dorine van IJsseldijk, Sascha Zwiars

Licht

Uri Rapaport, Jan Harm Wagner, Gé Wegman

Muziek

Marne Miessen, Jolle Roelofs, Wessel Schrik

Choreografie

Erik Kaiel

Video

Judith Hofland

Auteurs

Jorieke Abbing, Hans van den Boom, Jibbe Willems

Dramaturg

Martine Manten

Communicatie, Marketing

Maartje Buenen, Lene Grooten, Elisabeth Oosterling

Fotografie

Bowie Verschuren

Muzikanten

Jolle Roelofs

Productieleiders

Meeke Beumer

Productieassistent

Rianne Valstar, Dieneke Bitterman

Stagiaire productieleiding

Dyan Jakupovic, Mirjam Zwanenburg

Vrijwilliger productie

Sarah Olieman

Voorstellingsbegeleider

Sarah Olieman, Sandra Scholtes

Publiekswerking en Educatie

Muriël Besemer, Leo Sterrenburg, Hanna Timmers

Stagiaires

Bente van Arkel, Mariëlla van Apeldoorn, Noufri Bachdim, Marijn van den Bogaard, Annelies Hoeneveld, Fieke van der Panne, Julia Schmitz, René Orbons, Dalith Tempert

Docenten

Karlijn Benthem, Maartje Ghijsen, Lotte de Leeuw, Lotte Kanters, Mariëlle Kleyn Winkel, Ilon Lodewijks, Daphne van Ommen, Lizet Huizing

Vrijwilligers Educatie

Sheila Bosman, Clara Peeters, Elke Schouten, Linda Bosch

Leerwerktraject C&M & educatie

Pauline de Groot

Regie-assistent

Muriël Besemer, Jansje Meijman

Techniek

Adriaan Beukema, Tjarko van Heese, Daan Kapteijn, Gerco Kolthof, Lennert Esser, Arjan Kruidhof

Stagiaire techniek

Marco Alibux

Bestuursverslag

Algemeen

Algemene gegevens

Statutaire naam:	Stichting Het Nationale Toneel
Statutaire zetel:	Den Haag
Rechtsvorm:	Stichting
Doelstelling:	De Stichting heeft ten doel theater te maken en te bevorderen in de ruimste zin van het woord in Den Haag en de rest van Nederland in het kader van de landelijke toneelvoorziening. De stichting beoogt haar doel te bereiken door onder meer het in stand houden van het toneelgezelschap het Nationale Toneel. Voorts kan de stichting voor de verbreiding van toneel film- en/of televisieopnamen (doen) maken.

Missie en activiteiten

Het Nationale Toneel is een van de grote toneelgezelschappen van het land en tevens het stadsgezelschap van Den Haag. Het NT staat midden in de samenleving. Aan de hand van het klassieke en moderne toneelrepertoire vertellen wij de verhalen van onze tijd, voor mensen van onze tijd. Onze voorstellingen zijn oefeningen in het leven, in onze stad, onze wereld. Het Nationale Toneel bouwt een ‘toneelbibliotheek’ op: een verzameling van voorstellingen die hun waarde hebben bewezen en een langere periode op het speelplan blijven.

Het Nationale Toneel speelde in 2014 19 producties, inclusief die van NTjong. Wij menen dat juist in deze tijd het noodzakelijk is om als toneelgezelschap te investeren in vernieuwende, onderhoudende en indrukwekkende voorstellingen. Maar ook in cultuureducatie en talentontwikkeling.

Met de start van NTjong in 2013 hebben we de waterscheiding tussen theater voor volwassenen en voor jeugd doorbroken. We maken toptheater voor kinderen en jongeren om ze zo op school, in de theaters en in de stad de liefde voor theater bij te brengen. Door de komst van NTjong breidden we onze educatieactiviteiten fors uit en hebben we die (samen met de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui) meer focus gegeven.

Het Nationale Toneel heeft een landelijke opdracht maar voelt zich ook een echt stadgezelschap. Met de twee

huispodia – de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui – werken we intensief samen rond programmering, educatie, sponsoring en ondersteunende diensten.

Het realiseren van ambities vraagt ook om een doelmatige bedrijfsvoering en het investeren in een sterke, professionele organisatie. We zijn trots op de inzet van onze mensen. De precieze en vasthoudende sponsorbenadering samen met de Koninklijke Schouwburg leidt tot nieuwe allianties met het bedrijfsleven. In 2014 liet niet alleen de politiek, maar ook het publiek zijn enthousiasme en waardering blijken.

Profilering in Den Haag en maatschappelijk draagvlak

Het Nationale Toneel heeft een landelijke en een gemeentelijke opdracht. We voelen ons nadrukkelijk stadsgezelschap en zijn ook trots om dat uit te kunnen dragen. Immers kunst en cultuur hebben een intrinsieke, economische maar ook sociale waarde.

We speelden in 2014 228 voorstellingen in de stad, waaronder 99 schoolvoorstellingen.

Daarnaast verbinden we ons met allerlei Haagse initiatieven en organisaties en dragen daar artistiek of anderszins aan bij. In 2014 leidde dat tot een groot aantal activiteiten in en voor de stad. Een bloemlezing:

- *Innocent!* In samenwerking met de Hoge Raad;
- Coproductie met Festival Classique inzake het Hofvijverconcert 2014;
- 4 mei (lees)voorstelling *Het Onderzoek*;
- Samenwerking Prinsjesfestival;
- Samenwerking Crossing Border & Borderkitchen;
- Samenwerking met de Universiteit Leiden/Campus Den Haag, o.a. bij seminar Corruption and the relevance of art for current affairs en rond leiderschapsprogramma's;
- Het cultuur-journalistieke programma Babel;
- Samenwerking met Rabarber;
- Vele verzoeken van culturele organisaties om ondersteuning ‘om niet’: beschikbaar stellen kostuums, kleine decors, techniek etc.

In haar meer dan 25 jaarig bestaan heeft het Nationale Toneel een fijnmazig (cultureel) netwerk in de stad opgebouwd. Met de komst van NTjong heeft dat weer een nieuwe dimensie gekregen: we organiseerden, of deden mee aan Festivals zoals de Betovering en hebben een netwerk opgebouwd in de Haagse wijken en wijktheaters (cultuurankers) en scholen (BSO-koepels). Samen met de Toneelalliantiepartners voeren we de regeling Cultuur-

educatie met kwaliteit uit. Voor de vrije voorstellingen werken we samen met de Stichting Leergeld en de Ooievaarspas in Den Haag. Uiteraard dragen we onze verbinding met Den Haag ook uit in ons drukwerk en andere marketing-uitingen.

Meerjarensubsidie(s)

Ministerie van OCW

Het Nationale Toneel

Bij brief van het Ministerie van OCW van 18 september 2012, kenmerk 437664, werd meegedeeld dat voor de periode 2013-2016 de subsidie werd vastgesteld op een bedrag van € 10.619.768 voor de periode 2013-2016, in jaarlijkse bedragen van € 2.654.942.

Bij brief van 29 augustus 2014, ref. 654319, werd medegedeeld dat de loonbijstelling werd vastgesteld op een bedrag van € 25.716, i.c. € 8.572 per jaar. Hiermee komt het subsidiebedrag voor 2014 op € 2.670.762.

NTjong

Bij brief van het Ministerie van OCW van 18 september 2012, kenmerk 437666, werd meegedeeld dat voor de periode 2013-2016 de subsidie werd vastgesteld op een bedrag van € 2.122.356 voor de periode 2013-2016, in jaarlijkse bedragen van € 530.589.

Bij brief van 29 augustus 2014, ref. 654400, werd medegedeeld dat de loonbijstelling werd vastgesteld op een bedrag van € 5.139, i.c. € 1.713 per jaar. Hiermee komt het subsidiebedrag voor 2014 op € 533.751.

Gemeente Den Haag

De Gemeente Den Haag deelde bij brief van 29 november 2013, kenmerk ABBA/3048496/EC-1001 mee dat op grond van de Haagse Kaderverordening Subsidieverstrekking (HKS) en het Uitvoeringsvoorschrift Subsidies de subsidie voor 2014 wordt vastgesteld op een bedrag van € 3.576.166. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Exploitatie Nationale Toneel - € 3.031.193

Exploitatie NTjong - € 421.852

Huur NT Gebouw - € 123.121

Daarnaast werd bij brief kenmerk ABBA/EC-1001T van 27 mei 2014, de trend voor dit jaar vastgesteld op een bedrag van € 65.109. Dit bedrag is als volgt opgebouwd:

Exploitatie Nationale Toneel - € 54.561

Exploitatie NTjong - € 7.593

Huur NT Gebouw - € 2.955

Dit brengt de totale bijdrage van de Gemeente Den Haag voor 2014 op een bedrag van € 3.641.275

Continuïteitsbeoordeling

Uit de toekenning van een subsidie door zowel het Ministerie van OCW als de Gemeente Den Haag voor de kunstenplanperiode 2013-2016 kan worden geconcludeerd dat de continuïteit vooralsnog gewaarborgd is.

Eigen inkomstennorm

het Nationale Toneel

Vanaf 2014 geldt een minimumnorm van 23,5% van de totale structurele overheidssubsidie. Dit percentage moet per jaar met een procent groeien naar 25,5% in 2016.

Het bovenstaande leidt tot een eigen inkomstennorm voor 2014 van € 1.382.409. In werkelijkheid beslaan de eigen inkomsten een bedrag van € 2.012.118 (ruim 34,2% van de structurele overheidssubsidie in 2014). Hiermee wordt ruimschoots aan de gestelde eis voldaan.

NTjong

Voor 2014 geldt een norm van 19,5% van de totale structurele overheidssubsidie. Dit percentage moet per jaar met een procent groeien naar 21,5% in 2016.

Het bovenstaande leidt tot een eigen inkomstennorm voor 2014 van € 187.823. In werkelijkheid beslaan de eigen inkomsten een bedrag van € 174.292 (ruim 18,1% van de structurele overheidssubsidie in 2014). Hiermee wordt niet aan de gestelde eis voldaan.

Cultureel ondernemerschap

Het Nationale Toneel heeft zijn ambitieniveau verhoogd en daar hoort ook bij dat we streven naar een gezond verdienmodel. Daarbij richten we ons op drie domeinen: de overheid, de markt en als derde sponsoring en development.

Subsidies van de verschillende overheden zijn ook in 2014 de basis geweest voor onze exploitatie. Zij maken het mogelijk dat we artistiek hoogwaardige, vernieuwende en grote producties kunnen laten zien.

Uiteraard zijn de inkomsten die we uit de markt genereren in toenemende mate belangrijk. In 2014 hebben we,

ondanks het uitvallen van een grote zaalproductie toch onze inkomsten uit voorstellingen kunnen verhogen, mede door coproducties met derden.

Eind 2012 zijn de Koninklijke Schouwburg en het Nationale Toneel gestart met een gezamenlijke afdeling voor fondsenwerving (Development) en Fonds KSNT, een unieke samenwerking in deze sector. In 2014 hebben we doorgebouwd aan de verdere ontwikkeling van fondsenwervingsactiviteiten en relatiebeheer met begunstigers. We weten onze begunstigers voor langere tijd te binden en hebben interessante proposities voor nieuwe relaties. We richten ons op particulier mecenaat, bedrijfssponsoring, partnerschap en andere externe middelen.

Maar voor het Nationale Toneel is cultureel ondernemerschap ook het zoeken naar nieuwe business-modellen. Zo maakten we samen met de Hoge Raad de gelegenheidsvoorstelling Innocent! en werkten we samen met het Festival Classique.

Met de Universiteit Leiden/Campus Den Haag werken we samen bij opleidingen op het gebied van Leiderschap. In 2014 kwamen we als pionierend en ondernemend gezelschap in de media. Onze deelname aan de grootschalige voorstelling ANNE, een unieke samenwerking tussen een gesubsidieerd gezelschap en een vrije producent, droeg daar beduidend aan bij. Er was uitgebreid aandacht in de media voor onze artistieke samenwerking met vrije producenten rond de grootschalige locatievoorstelling ANNE in het Theater Amsterdam. De inbreng van het Nationale Toneel bestond o.a. uit de inzet van regisseur Theu Boermans, het maken van (delen van) het imposante decor en de vele kostuums.

We maakten afspraken over de inzet in tijd maar ook over royalties en dat maakt deze samenwerking tussen een gesubsidieerd gezelschap en een vrije producent uniek. Samenwerken is (binnen de grenzen van een gesubsidieerd gezelschap) ook risico's durven nemen.

Risicobeheersing

Risicobeheersing is een belangrijk onderdeel van een goede bedrijfsvoering en onderdeel van de werkzaamheden van de directie. Aan de hand van een periodieke risicoanalyse wordt dit thema besproken tussen de Raad van Toezicht (audit commissie) en het bestuur inclusief te nemen maatregelen bij tegenvallende inkomsten.

Prestatie-eisen

Het Nationale Toneel

Het Ministerie van OCW heeft de prestatie-eisen vastgesteld op gemiddeld 5 grote zaalproducties en gemiddeld 89.000 bezoekers per jaar.

De Gemeente Den Haag heeft de prestatie-eisen vastgesteld op minimaal 10 producties, waarvan 7 nieuwe en 3 reprises; waarvan 5 voor de grote zaal en 5 voor de kleine zaal) met minimaal 300 voorstellingen voor circa 85.000 bezoekers (waarvan 84 in Den Haag voor circa 25.000 bezoekers).

In 2014 speelde het Nationale Toneel 288 voorstellingen verdeeld over 12 producties (9 nieuwe en 3 reprises), waaronder 5 grote zaalproducties. In totaal trokken deze producties 87.366 bezoekers. In Den Haag werden 90 voorstellingen gespeeld met 30.453 bezoekers.

Naast de voorstellingen zijn er nog de overige activiteiten. Zo worden bij veel producties inleidingen verzorgd en zijn er workshops en theaterlessen georganiseerd. Onder de noemer Babel heeft er rond een aantal voorstellingen randprogrammering plaatsgevonden. Het betrof hier 114 activiteiten met in totaal 6.828 bezoekers.

Dit betekent dat er in totaal 402 voorstellingen/activiteiten waren met een publieksbereik van 94.194.

NTjong

Het Ministerie van OCW heeft de prestatie-eisen vastgesteld op gemiddeld 32.000 bezoekers waarvan 13.250 scholieren, 6.375 scholieren PO en 6.875 scholieren VO.

De Gemeente Den Haag heeft de prestatie-eisen vastgesteld op minimaal 7 producties (waarvan 4 nieuwe producties en 3 reprises) met ongeveer 95 vrije voorstellingen (waarvan 30 in Den Haag voor 1.700 bezoekers) en 145 schoolvoorstellingen in Den Haag voor ongeveer 8.000 scholieren van het primair en voorgezet onderwijs.

In het jaarverslag 2013 werd al vermeld dat het onmogelijk bleek de gestelde prestatie-eisen te halen. De Gemeente Den Haag heeft daarop voor 2014 haar eisen verlaagd. Ook met het Ministerie van OCW is dit besproken.

In 2014 werden er in totaal 206 voorstellingen gespeeld, met in totaal 11.801 bezoekers.

In totaal zijn er 99 vrije voorstellingen gespeeld, waarvan 39 in Den Haag en 107 schoolvoorstellingen waarvan 99 in Den Haag. De schoolvoorstellingen werden met name op de scholen gespeeld, waar per voorstelling de capaciteit maximaal 20 of 30 kinderen was.

Daarnaast werden er door NTjong workshops gegeven zowel op scholen als in het theater. In totaal kwamen er 5.597 deelnemers verdeeld over 102 van deze activiteiten.

Publieksopbouw en onderzoek

Het kernpubliek in Den Haag bestaat uit een stabiele groep theaterliefhebbers. Met de Koninklijke Schouwburg en Theater aan het Spui werd een verkennend marktonderzoek uitgevoerd, met als resultaat een publiekssegmentatie waar alle drie de instellingen mee aan de slag gaan. Er zijn een aantal potentiële doelgroepen aangewezen, waar we ons in het bijzonder op zullen richten in onze communicatie. De omnivoren (voor wie de locatie van een cultureel evenement niet leidend is voor een bezoek), gezinnen, jongeren en kinderen, *young professionals* en de Haagse creatieve industrie.

De overstap naar een bezoek aan onze voorstellingen in Theater aan het Spui spreekt vooral een nieuw publiek aan. In 2013 kwam regisseur Casper Vandeputte naar het Nationale Toneel. Met zijn voorstellingen, maar ook met die van Theu Boermans in de vlakke vloer wordt een nieuw publiek verbonden aan het gezelschap. Zo trokken Tasso, Vrijdag en Elektra veel *young professionals* en (jonge) mensen.

Cultural governance en culturele diversiteit

Het bestuur is in 2014 omgevormd tot een Raad van Toezicht. In dat kader zijn ook de statuten en het (bestuurs) reglement aangepast. In het kader van de risicobeheersing en de toepassing daarvan is een audit commissie ingesteld bestaande uit twee leden van het bestuur. Uiteraard zijn daarbij de 9 principes uit de Governance Code gehanteerd.

Tevens is besloten om de code culturele diversiteit en 'lerend vermogen' wat daarin wordt benoemd ook als richtlijn te hanteren voor het Nationale Toneel waar het gaat om het bevorderen van de diversiteit in de organisatie, het acteurs-ensemble. Dat is terug te zien in o.a. de rolbezetting van onze toneelstukken. Het sluit aan bij het beeld dat op dit moment veel jong talent met een diverse achtergrond afstudeert van de vakopleidingen.

Raad van Toezicht

Met ingang van 25 maart 2014 vond de transitie van bestuur naar een Raad van Toezicht plaats. De zittende

bestuursleden namen allen plaats in de Raad van Toezicht. Beide aftredende bestuursleden, de heren Van der Veer en Harchaoui, werden voor een periode van 4 jaar herbenoemd.

De samenstelling van de Raad van Toezicht is per ultimo 2014 als volgt:

Naam	Datum van aftreden
Mevrouw Drs. M.M. van Zijlen voorzitter	1 september 2016
Mevrouw Drs. L.E.J. Engering-Aarts penningmeester	1 september 2016
Mevrouw Mr. D. Regts secretaris	21 januari 2017
De heer Ir.Drs. J. van der Veer	1 februari 2018
De heer Mr. S. Harchaoui	16 november 2018
De heer Mr. R.W.J. Groenink	1 oktober 2016

Bestuur

Het bestuur van het Nationale Toneel bestond ultimo 2014 uit:

Naam	Functie
Drs. Walter Ligthart	Zakelijk directeur
Theu Boermans	Artistiek directeur

Wet normering topinkomens (WNT)

Het bezoldigingsmaximum in 2014 voor Het Nationale Toneel is € 230.474. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Uitzondering hierop is het WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht; dit bedraagt voor de voorzitter 7,5% en voor de overige leden 5% van het bezoldigingsmaximum.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2014 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2014 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

Educatie

NT Educatie bereikt met zijn activiteiten veel leerlingen van het middelbaar, hoger en wetenschappelijk onderwijs met het doel om de voorstellingen van het Nationale Toneel onder de aandacht te brengen en om vervolgsbezoek te stimuleren. Door middel van randprogrammering, voor- en nagesprekken en initiatieven zoals Babel, geeft het gezelschap de theaterervaring van het reguliere theaterpubliek verdieping.

Met de komst van NTjong weet het Nationale Toneel ook de jongere groepen theaterbezoekers aan te spreken en contacten te leggen met het basisonderwijs en de buitenschoolse opvang. Daardoor kan het Nationale Toneel zich nu qua voorstellingen richten op elke leeftijd en educatie aanbieden die gericht aansluit op de gehele doorlopende culturele leerlijn van kleuter tot volwassene. We spelen op de scholen, in de wijken en in onze huistheaters jeugdvoorstellingen. Met de partners van de Toneelalliantie is het gezelschap onderdeel van de subsidieregeling 'cultuureducatie met kwaliteit' en hebben we een lange leerlijn toneel ontwikkeld voor het basisonderwijs.

In 2014 organiseerde NT Educatie / NTjong vele activiteiten voor kinderen, jongeren, studenten en het reguliere publiek: theaterlesprojecten, workshops, inleidingen, rondleidingen, lezingen, openbare repetities, masterclasses, Meet&Greet, nabesprekingen, informatielessen, workshoppresentaties, informatiebijeenkomsten, een tentoonstelling en een educatieve website. Deze activiteiten vonden plaats in het NT Gebouw, de Koninklijke Schouwburg, Theater aan het Spui en in wijktheaters. Belangrijk was ook het spelen van voorstellingen op (basis)scholen in Den Haag en in de rest van het land. Daarbij werd er samengewerkt met onderwijsinstellingen, de Cultuurschakel, CJP, educatieve diensten van Haagse en landelijke culturele instellingen, theaters en andere gezelschappen, onderwijsinstellingen in Den Haag en in het land, kunstopleidingen, Universiteit Leiden/Campus Den Haag (International Studies), de IMC Weekendschool, de Openbare Bibliotheek, de jeugdtheaterschool Rabarber.

Voor wat betreft Educatie heeft de Gemeente Den Haag aan de subsidieverlening voor 2014 de voorwaarde verbonden dat 5% van de gemeentelijke subsidie (in 2014 € 3.641.275) dient te worden besteed aan educatie, in casu een bedrag van € 182.063.

De werkelijke uitgaven voor educatie waren in 2014:

Loonkosten (2,2 fte)	147.660
Inleen docenten	8.968
Stagiaires	600
Overige personeelskosten	6.659
Algemene kosten	27.705
Totaal	191.592

Hiermee is voldaan aan de 5% eis van de gemeente.

Talentontwikkeling

Het Nationale Toneel beschouwt het opleiden en begeleiden van jonge professionals als een belangrijke taak. Het is immers een essentiële investering in de toekomst van ons gezelschap en het Nederlandse theaterlandschap, waar het Nationale Toneel graag zijn verantwoordelijkheid voor neemt. Speerpunt van het beleid is om jonge theatermakers meters te laten maken: leren door te doen. In 2014 leverde dat de volgende activiteiten op:

- **Afgestudeerd talent**
Vijf jonge talenten kwamen in 2013 bij het Nationale Toneel in dienst: regisseur Casper Vandeputte en acteurs Sallie Harmsen, Hannah Hoekstra, Reinout Scholten van Aschat en Joris Smit. Begeleid door zeer ervaren artistiek personeel (acteurs, regisseurs en dramaturgen) gingen zij een tweejarig ontwikkelingstraject in.
- **Onderwijs**
In februari en mei kunnen studenten van de regieopleiding van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten in het NT Gebouw hun werk presenteren aan het Haagse publiek (Halfweg). Studenten boden we stageplaatsen aan.
- **Stagiaires**
Het Nationale Toneel biedt jaarlijks op diverse afdelingen stageplekken aan studenten. Studenten worden actief benaderd via het uitzetten van stageplaatsen, maar er is ook een groei in het aantal studenten dat ons vindt via de website. In 2014 bood het Nationale Toneel aan 39 studenten een stageplaats. De studenten komen van MBO, HBO en WO-opleidingen uit het hele land.

- **Begeleiding en ondersteuning van zelfstandige jonge makers**

Zowel artistiek inhoudelijk als productioneel en zakelijk sparren leden van het Nationale Toneel met leden van het Haagse theatercollectief Firma MES. Jonge theatertalenten krijgen begeleiding bij het ontwikkelen van artistieke plannen en bij het opstellen van een subsidieaanvraag.

- **Overig**

Het Nationale Toneel is ook aanwezig op de diverse opleidingen. Acteurs en dramaturgen geven les op de toneelscholen. Het gezelschap scout jong theatertalent op de scholen en op het ITs festival, waarvan artistiek directeur Theu Boermans eveneens artistiek directeur is.

Verlagjaar

1 Vermogenspositie

1.1 Subsidieafrekeningen

Ministerie van OCW

In haar brief 692623 d.d. 11 november 2014 heeft het Ministerie van OCW medegedeeld dat in 2013 een bedrag van € 2.662.190 voor het onderdeel algemeen theater en een bedrag van € 532.038 voor het onderdeel jeugdtheater werd bevoorschot.

Gemeente Den Haag

De gemeente Den Haag ging over tot vaststelling van haar subsidie over 2013, bij brief nr. ABBA/4020285/VS-2022 d.d. 22 juli 2014.

1.2 Algemene reserve

Stand per 31 december 2013	774.466
Af: saldo uit gewone bedrijfsvoering	- 269.892
Bij: van bestemmingsreserve OCW	51.342
Bij: van bestemmingsfonds OCW	69.920
Bij: van bestemmingsfonds Gemeente	75.745
Bij: ontvangen rente	5.968

Het bovenstaande leidt tot een saldo van € 707.549 per 31 december 2014.

Het bestuur heeft in 2010 besloten het bedrag van de algemene reserve te splitsen in een 'weerstanddeel' en een 'algemeen deel'. Het weerstandsdeel, weerstandsvermogen, zou aan de hand van een uitgevoerde risico-inventarisatie voor 2014 een bedrag van € 400.000 beslaan.

2 Algemeen

2.1 Resultaat

Het resultaat uit gewone bedrijfsvoering 2014 komt uit op een bedrag van - € 263.925. Voor een specificatie wordt verwezen naar de functionele exploitatierekeningen van het Nationale Toneel en NTjong.

2.2 Producties

Het Nationale Toneel

In 2014 werden in 12 producties 288 voorstellingen gespeeld. De productie *Madame Rosa* ging reeds eind december 2013 in première, terwijl *De prooi* werd hernomen. Tevens werd de voorstelling *De ideale man*, als genomineerde voorstelling, nog tweemaal gespeeld tijdens het Theaterfestival. Daarnaast waren er 9 nieuwe producties, te weten *De storm*, *Elektra* (van Von Hoffmannsthal), *Op een mooie Pinksterdag* (een coproductie met de Gebroeders Scheldwacht), *Tasso*, *Vrijdag*, *Blauwdruk voor een nog beter leven*, *Elektra* (van Euripides, een coproductie met NTGent) en *As you like it*. Als laatste werd het Hofvijverconcert gecoproduceerd, waarbij het Nationale Toneel het artistieke deel voor zijn rekening nam.

Ntjong

In 2014 werden in 7 producties 206 voorstellingen gespeeld.

De producties: *Zebra Zebra* (een coproductie met BonteHond), *Lucy ♥ Ringo ★*, *Himmelblau* en *Titus* werden doorgespeeld dan wel hernomen. Daarnaast waren er 3 nieuwe producties te weten *Kamishibai*, *MAMMA* en *Leo & Lena*.

Prestatieoverzicht

	2014		2013	
	aantal activiteiten	aantal bezoeken	aantal activiteiten	aantal bezoeken

Nationale Toneel

1. Producties

• nieuwe producties		9		9
• reprises		3		3

2. Voorstellingen

• in de standplaats	86	27.016	60	17.917
• in de regio	10	3.424	9	2.165
• in de rest van Nederland	174	52.298	181	41.796
• in het buitenland	18	4.628	49	14.281

3. Schoolvoorstellingen

• in de standplaats	0	0	0	0
• in de regio	0	0	0	0
• in de rest van Nederland	0	0	0	0
• in het buitenland	0	0	0	0

4. Overige activiteiten

• educatieve activiteiten	114	6.828	118	8.361
sub Nationale Toneel	402	94.194	417	84.520

NTjong

1. Producties

• nieuwe producties		3		5
• reprises		4		1

2. Voorstellingen

• in de standplaats	39	1.878	30	2.037
• in de regio	0	0	0	0
• in de rest van Nederland	51	3.800	26	3.480
• in het buitenland	9	424	0	0

3. Schoolvoorstellingen

• in de standplaats	99	4.256	53	3.710
• in de regio	0	0	0	0
• in de rest van Nederland	8	1.443	6	1.003
• in het buitenland	0	0	0	0

4. Overige activiteiten

• educatieve activiteiten	102	5.597	45	1.811
sub NTjong	308	17.398	160	12.041

NT TOTAAL	710	111.592	577	96.561
------------------	------------	----------------	------------	---------------

Balans per 31 december 2014

Activa

	12/31/2014	12/31/2013
I Immateriële vaste activa	0	0
II Materiële vaste activa	523.592	453.024
• Repetitielokaal	0	0
• Inventaris	523.592	453.024
III Financiële vaste activa	0	0
Totale Vaste Activa	523.592	453.024
I Voorraden	150.690	105.546
• Onderhanden activiteiten	150.690	105.546
II Vorderingen	822.569	812.152
• Op debiteuren	347.026	331.172
• Overige vorderingen	28.883	13.251
• Overlopende activa	446.660	467.730
• Subsidieverstrekkers	0	0
III Effecten	0	0
• IV Liquide middelen	797.432	1.250.066
Totale Vlottende Activa	1.770.691	2.167.764
TOTALE ACTIVA	2.294.283	2.620.788

Passiva

	12/31/2014	12/31/2013
Stichtingskapitaal	45	45
Algemene reserve	707.549	774.466
Bestemmingsfonds OCW	0	69.920
Bestemmingsfonds Gemeente Den Haag	0	75.745
Bestemmingsreserve OCW – rest. Subs. 2009–2012	0	51.342
Totale Eigen vermogen	707.594	971.519
Voorziening groot onderhoud	132.500	132.500
Totale Voorzieningen	132.500	132.500
Investeringsubsidies	107.940	108.984
Lening Fonds 1818	270.000	300.000
Totale Langlopende Schulden	377.940	408.984
Subsidieverstrekkers	0	0
Overige schulden en overlopende passiva	1.076.249	1.107.785
Totale kortlopende schulden	1.076.249	1.107.785
TOTALE PASSIVA	2.294.283	2.620.788

Functionele exploitatierekening

NT totaal

Baten

	Rekening 2014	Begroting 2014	Rekening 2013
Directe Opbrengsten	1.848.421	1.519.000	1.469.765
Publieksinkomsten	1.809.211	1.434.000	1.248.152
• buitenland	13.934	15.000	70.104
• binnenland	1.795.277	1.419.000	1.178.048
• waarvan recette	301.948	359.000	290.903
• waarvan uitkoop	179.000	45.000	132.664
• waarvan partage	1.276.947	1.009.000	746.438
• overige publieksinkomsten	37.382	6.000	8.043
Sponsorinkomsten	18.500	70.000	33.500
• waarvan in natura	0	0	15.000
• waarvan overig	18.500	70.000	18.500
Overige inkomsten	20.710	15.000	188.113
• waarvan van coproductanten	20.710	15.000	188.113
• waarvan overig	0	0	0
Indirecte Opbrengsten	300.921	267.000	221.345
• kapitalisatie vrijwilligers	0	0	0
• overig	300.921	267.000	221.345
Totale Opbrengsten	2.149.343	1.786.000	1.691.110
Structurele subsidie OCW	3.204.513	3.200.837	3.194.228
Structurele subsidie gemeente	3.641.275	3.513.194	3.576.166
Oveige niet structureel	0	0	0
Overige bijdragen publieke middelen 27.069	0	1.829	
Overige bijdragen private middelen 0	120.000	3.000	
• waarvan particulieren/vriendenvereniging	0	35.000	0
• waarvan bedrijven	0	60.000	0
• waarvan private fondsen	0	25.000	3.000
Totale Bijdragen	6.872.857	6.834.031	6.775.223
TOTALE BATEN	9.022.200	8.620.031	8.466.333

Lasten

	Rekening 2014	Begroting 2014	Rekening 2013
Beheerslasten Personeel	615.098	606.892	599.273
• waarvan vast contract	6,8 fte	6,8 fte	7,0 fte
• waarvan tijdelijk contract	1,7 fte	1,6 fte	1,6 fte
• waarvan inhuur	0,0 fte	0,0 fte	0,0 fte
Beheerslasten Materieel	1.072.537	1.066.032	1.063.149
Totale Beheerslasten	1.687.635	1.672.924	1.662.423
Activiteitenlasten Personeel	5.642.659	5.095.000	4.828.578
• waarvan vast contract	43,6 fte	44,0 fte	44,0 fte
• waarvan tijdelijk contract	27,5 fte	25,4 fte	21,6 fte
• waarvan inhuur	12,1 fte	9,8 fte	9,1 fte
Activiteitenlasten Materieel	1.961.797	1.882.107	1.817.284
Totale Activiteitenlasten	7.604.456	6.977.107	6.645.862
TOTALE LASTEN	9.291.372	8.650.031	8.308.284
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-269.891	-30.000	158.050
Saldo rentebaten/-lasten	5.968	10.000	23.831
Saldo bijzondere baten/lasten	0		0
EXPLOITATIERESULTAAT	-263.924	-20.000	181.880

het
**Nationale
Toneel**

het
NTjong

Schouwburgstraat 8
2511 VA Den Haag
info@nationaletoneel.nl
070-3181444
nationaletoneel.nl